

Viola Zoltán

Irodalmi elmélkedéseim

TARTALOM

Egy új irodalmi műfaj
A sci-fi halála
Az irodalom új felosztása
Kritika, avagy a sci-fi nyomora
Tudomány(talanság) a tudományos-fantasztikus irodalomban
Az írás Tizenegyparancsolata
Zenemorzsa

Egy új irodalmi műfaj

A „szofi” egy új irodalmi műfaj. [En](#) találtam ki.

E rövidke név mozaikszó, az angol social-fiction rövidítése (ejtsd valahogy így: szosöl-fiksön), angolosan tehát sofi vagy esetleg so-fi a rövidítése. Jelentése: társadalmi fantasztikum.

Bár a név az angol jelentés rövidítése, a szofi eredendően magyar találmány, legalábbis ami a nevet illeti. Mégis illendő szofinak nevezni, mert a szofi név a sci-fi név mintájára taláztatott ki, annál is inkább, mert a szofi a sci-fi-nek mintegy részhalmaza. Azon, eddig közös elnevezéssel nem rendelkező művek tartoznak ide, melyeknek lényegi, elhanyagolhatatlan elemét képezi egy vagy több különleges társadalom leírása. Ám csak azon különleges társadalmak, melyek logikusan, hihetően, mintegy tudományosan és tudományos alapossággal vannak felépítve, kitalálva. Ez nem is lehetséges másképp, hiszen definíciónk szerint a szofi az SF része, s a sci-fi, bár erről sokan elfeledkeznek manapság, tudományos fantasztikum.

Mire is vonatkozik a szofiban a tudományosság? Semmiképp sem mindenre. Szofi lehet az olyan regény is, melyben szerepelnek varázslók, akár szörnyek is. Egy csak a fontos: maga a különleges társadalom ne ilyen nyilvánvalóan nem létező és/vagy lehetetlen elemek miatt legyen különleges. Ami a társadalom felépítését illeti, az legyen tudományosan jól megalapozott, vagy legalábbis olyan, ami az átlagos műveltségű olvasó tudományos ismeretei szerint nem abszolút lehetetlen.

Miről szólnak a szofi regények? Nos, elsősorban olyasmiről, hogy két, egymástól eltérő felépítésű társadalom miként ütközik össze. Például miként veszik fel egymással a kapcsolatot, miként háborúznak vagy működnek együtt, egyáltalán mitől függ a kapcsolat kimenetele. E két társadalom közül lehet az egyik a mienk, a másik az „idegenek”-é, vagy más emberi társadalom, ami különleges (mert például benne nőuralom van, vagy nincs családi kapcsolat, vagy már akár úrhajók is vannak, de valamiért kultúrájuk szerves részét képezi még ekkor is a kannibalizmus, vagy az egyes egyedek nagyon különböznek egymástól, mert úgy tervezték meg őket genetikailag...), vagy két társadalom konfliktusa is, melyek egyike sem hasonlít mihozzánk. Lehet írni arról is hogy egyetlen ember miként érzi magát/illeszkedik be egy számára idegen társadalomba(n), amelynek szokásait hol lelkesen üdvözli, hol borzad tőlük. Vagy a különleges társadalom lénye miként érzi magát körünkben...

Jogosan merül fel a kérdés, miben különbözik e műfaj az utópiától vagy antiutópiától. A szofi valóban sokat merített e két műfajból, de egyben a high-fantasy és a lélektani regény keveréke is. Akinek ez furcsa, gondoljon bele, hogy az új tudományágak is régi tudományok határvonalain születnek.

A high-fantasyből örökölte, hogy minél részletesebben igyekszik kidolgozni egy világ vagy legalábbis egy társadalom szokásait, életmódját. A sci-fi-ből azt, hogy e társadalom különleges, ami még nincs, és nem is volt. Tolkien híres regénye, a Gyűrűk ura például nem szofi, mert ugyan nagyon részletes, de társadalmi nem különlegesek, pusztán királyságok. A lélektani regényből azt, hogy bár jó ha vannak benne kalandok, de nem ez adja lényegét, emiatt nem fantasy. Fontosabb a szereplők gondolatvilága és érzelmei. Az utópiától és antiutópiától azt, hogy van benne társadalomkritika, egyáltalán, társadalomleírás.

De miért nem utópia vagy antiutópia? Vagy ami (anti)utópia, az mind szofi?

Csöppet sem! Ugyanis minden utópia lényegében hazug, s ezért nem tudományos! Az utópiák pillanatfelvételek egy társadalomról, amit örök, túlszárnyalhatatlan csúcsként tüntetnek fel előttünk, ahol ráadásul minden csupa jó! Az antiutópiák pedig ugyanilyenek, csak negatív előjellel. Csakhogy ez nem igaz! Minden életszagú társadalomban kell legyenek olyan elemek, amelyeket örömmel üdvözlünk, s olyanok, amelyeket csöppet sem, sőt, amelyektől talán a hátunk is borsódzik. Egy jó szofi olyan társadalmat kell bemutasson, amiről így vélekedünk: „Ez csuda nagyszerű, szívesen élnék ott, csak ne lenne benne ez meg ez meg ez...”. Csakhogy a szofi bemutatja, hogy az az „ezmegez” elengedhetetlen ahhoz, hogy az a sok jó is meglegyen abban a társadalomban. Mert valamit valamiért... Tulajdonképpen ez teszi a szofit szofivá, ettől tudományos, és nem olyasféle képzelgés minden alap nélkül, mint a vallások mennyországai!

A mi valóságos világunkban is szép számmal lelhetni fel olyan társadalmakat, amik egyszerre vonzanak és taszítanak. Az indiánok bátrak és becsületesek, de szegények. A japánok udvariasak és szorgalmasak, de ha belegondolunk hogy az úr parancsára szeppukut kell elkövetni... az amerikaiak gazdagok, de ott az a sok bűnözés és kábítószerelés... a pápuák nagyon vendégszeretőek, de ott a fejdoboz... az eszkimók is milyen rendes emberek, de ha eszkimó lennék, nem szívesen adnám kölcsön a feleségemet a megbecsült vendégnek...

Az igazán zseniális szofi ráadásul fejlődésében mutatja be az adott társadalmat. Fejlődés alatt nem területi növekedést kell érteni, hanem lényegi változásokat a lakosok életmódjában, az emberi kapcsolatokat (tehát nem elsősorban a technikát) illetően.

A szofi kifejezés megalkotása az én nevemhez fűződik, s az egész [Poliverzum-sorozat](#) műfaja összességében szofi, s ezen belül több regény külön, önmagában is szofinak tekinthető. Ám előttem is születtek már a világirodalomban jó szofik, ha nem is bő számban, csak akkor még nem tudták hogy ez szofi. Ilyen például Huxley *Szép új világ*-a, Thea Beckman: *Amazon-királyfi*, leginkább azonban éppen egy magyar szerzőt említhetünk: Szathmári Sándor [Kazohinia](#)-jára gondolunk.

Az SF-nek számos irányzata van, némelyik inkább kalandos, másik inkább technikai, és így tovább. Az SF-en belül a szofinak is megvannak az adott irányzatai. Lehet kalandos szofi, lélektani szofi, technikai szofi, és high-szofi, utóbbi akkor, ha valaki szinte örületes aprólékossággal dolgozza ki a társadalmát sőt társadalmait egyetlen világon belül, mondhatni történelmet ír szofiban, ehhez persze regényfolyam kell, de minimum trilógia. Ám mindegyiknek elengedhetetlen feltétele a tudományosan de legalábbis hihetően felépített különleges társadalom, minél jobban kidolgozva azt, anélkül nem szofi. S hogy ezen nem is túl népes csoport miért érdemli meg a külön nevet? Azért, mert a mi világunknak nagy szüksége van a társadalmi széthullás felé haladván új társadalmi ötletekre, egyáltalán, társadalomkritikára!

A szofi név ráadásul szép is, hiszen a klasszikus műveltséggel rendelkezők számára Sophiát, a bölcsességet idézi fel. Remélhetőleg nem fog mindenki a cigire gondolni, ha a szofit emlegetik előtte. Az nem baj ha eszébe jut a hallatán, hogy „Mindenki szereti szofit”. Szeresse is mindenki.

De ne a cigit, hanem a bölcsességet...

A sci-fi halála

A sci-fi halott, vagy legalábbis az utolsókat rúgja mint önálló műfaj, s nemcsak Magyarországon, de az egész világon is!

Mielőtt a sci-fi kedvelők számára nyilván felháborító fenti mondatot megmagyaráznám, előbb tisztázzuk, mit is jelent benne egy szó: az, hogy *sci-fi*. Ez ugyanis a *tudományos* fantasztikumot jelenti. Vagyis én nem általában a fantasztikus irodalom halálát prófétálom, csak annak úgynevezett tudományos ágazatáét!

Hogy miért? Egyszerű! Azért, mert a sci-fi, ahhoz hogy nevéből fakadó műfaji kötelességeinek eleget tudjon tenni, egyszerre két feltételnek is eleget kell tegyen: annak, hogy fantasztikus legyen, s annak is hogy tudományos legyen!

Az hogy valami tudományos, tágan értelmezhető: úgy is hogy minden szempontból korrekt, a tudomány tényeivel összhangban levő, s úgy is, hogy elég ha csak nem nyilvánvalóan lehetetlen. A sci-fi számára nyilván kedvezőbb az utóbbi megfeleltetés.

Nem is itt van a baj, hanem a fantasztikummal! Bár ami a fantasztikum baja, az az előbbiből, a tudományosságból következik. Arról van szó ugyanis, hogy fantasztikusnak csak az számít, amiről az olvasó tudja hogy

- 1., lehetetlen, vagy
- 2., lehetséges lenne ugyan, de mégis, vagy
- 3., lehetett volna, de mégsem történt meg.

A sci-fi nyilván nem alkalmazhatja a fantasztikum elérésére az első pontot, mert ha valami nyilvánvalóan lehetetlen, akkor nem tudományos! Marad tehát a második és harmadik pont. De a harmadik pont használata is aggályos, mert a múltból írni sci-fit – nos, nagy a veszély hogy az író ellentmondásba kerül a történelmi hitelességgel. Meg ugyan mit is írhatunk a múltból? Atlantisz és a múltunkba ellátogató idegen lények – ez már lerágott csont, sokszor megírták. Önmagában mint téma, egyik sem hökkenti meg már az olvasókat. Unalmas, kiürült belőle a fantasztikum varázsa! Lehet persze efféle témáról is jó regényt írni, ez igaz. De ebben ha lesznek is bizonyos fantasztikus elemek, az, ha tényleg *jó regény*, s nem csak valami fércmű, valami ócska ponyva vagy éppen giccs, akkor nem a fantasztikus elemekre kell helyezze a hangsúlyt, hanem a lélektani elemekre vagy magára a történelmi eseményekre! S ekkor az máris nem sci-fi lesz, hanem történelmi regény, vagy s még inkább – szofi! Szofi, vagyis social fiction, tehát társadalmi fantasztikum.

Marad tehát a második pont, ami a történet idejét illetően a jelenre vagy a jövőre vonatkozik. Igenám, de itt is az kell ahhoz hogy valami fantasztikus legyen, hogy meghökkentse az olvasót, vagy legalábbis az olvasó elcsodálkozzék rajta, érdekesnek, újszerűnek tartsa!

Nézzük hát, mit tarthat újszerűnek a mai átlagolvasó!

Egyszerű erre a válasz: semmit! Annyira újszerűnek biztos nem tart semmit, hogy el ne higgye, hogy ez lehetséges a tudósok számára most, vagy a közeli, esetleg a távoli jövőben!

Ennek az az oka, hogy manapság a lelke mélyén az az olvasó is technikai materialista, aki esetleg buzgó templombajáró. Régen ugyanis az emberek elhitték hogy Isten és/vagy a Sátán meg az angyalok, ördögök, varázslók, egyéb effélék mindenféle csodákra képesek. Aztán a

felvilágosodás kora táján megjelentek a világban az első primitív színvonalú materialista eszmeáramlatok, s az emberek többségében megfogalmazódott a hit, hogy csodák nincsenek. Majd a tudomány eredményei hatására kialakult az a hit, hogy a tudósok mindenféle „csodákat” képesek véghezvinni, vagyis hogy a tudomány nem ismer lehetetlent!

Hiába ír tehát manapság valaki agyátültetésről, az ember és a gép összeépítéséről (kiborgok), értelmes számítógépekről, fénynél sebesebb űrhajókról, hipertérről, féregjáratokról, értelmes bolygókról, világegyetem-szimulációkról, láthatatlanságról, akármiről – ez már nem fantasztikus olyan értelemben, hogy ezen nem csodálkozik el az olvasó! Wells még építhetett egy egész regényt a láthatatlan emberre, Beljajev is a repülő emberre, ez akkor fantasztikus volt. Ma már nem az. Ellenben tudományosak, olyan értelemben, hogy az átlagolvasó számára ezek tökéletesen a hihetőség határain belül vannak.

De a sci-fi nem természettudomány. Kell hogy fantasztikus legyen, s azt hogy mi a fantasztikus, nem a kritikusok, a hivatásos ítések szabják meg, még ha szeretnék is, hanem az olvasók a pénztárcájukkal. Felmerül hát a kérdés, milyen irányba törhet ki ebből a csapdából a sci-fi?

Két irányba is, de mindegyik önmaga feladásával jár. Egyrészt megőrizheti a fantasztikusságot – a tudomány rovására. Ez azt jelenti hogy megszűnik „sci”-nek lenni, s marad fantasztikum. Azaz sci-fi-ből átlényegül fantasy-vá. Lényegében többnyire ezt az utat választják a szerzők, úgy látom. Nem azért hemzsegek a fantasztikus irodalom lapjain egyre nagyobb számban a különböző csodalények – vámpírok, varázslók, ördögök, mindenféle parafenomének – mert ilyenekről írni könnyebb, hanem mert ezek minden olvasó számára abszolúte világos hogy nincsenek, ez lehetetlen, s ami lehetetlen (lásd első pont) az önmagában véve, definíciószerűen fantasztikus. A fantasy nem hal ki soha!

A másik út, hogy tudomásul veszi, hogy a sci-fi mint műfaj, efemer, időszaki jelenség volt, az irodalom fejlődésének egy adott szakaszában virágzott csak, olyasféleképpen mint például a görög drámák a *deus ex machinával*, és műfaji életkora nagyjából 150 év lehetett, a múlt század közepétől kb. mostanáig. Tudomásul veszi hogy többé nem fantasztikus. Ez önmagában nem is tragédia. A *Gulliver utazásai* a maga korában kifejezett sci-fi volt, – most gyermekirodalom. De így is jó mű. Ahhoz hogy egy mű jó legyen, nem kell okvetlenül sci-finek lennie!

S így a másik út az, hogy lemond a mindenáron való fantasztikusságról, s másra helyezi az író a hangsúlyt, ha már nem akar fantasyt írni. Vagyis azt az utat követi, ami elvezeti őt e pont esetén is a szofíhoz, s jó társadalmi, esetleg egyszerűen lélektani regényt ír. Ha használ is benne olyasféle eszközöket mint idegen bolygók lakói vagy valami csodálatos találmány, ez már nem azért van mert ő úgymond sci-fit alkot, hanem mert ez valamiért fontos a mondani-való szempontjából. De nem szabad abba a tévhitbe esnie, hogy csak mert ő szerepeltet egy űrlényt vagy egy robotot, attól ez már sci-fi, s ezzel már kész is van a regénye 80%-a! Ettől ez még nem lesz eladható. Száz évvel ezelőtt lehetett egy novellát kihegyezni arra a csattanóra hogy a robot végül beleszeret a gazdájába – ma már ez a kutyát sem érdekelné, mert nem meghökkentő! Most már kell valami más, valami plusz, valami többlet – s ezt csak az emberi kapcsolatok adhatják, a lélektan elemei, mert az emberek érzelmei kimeríthetetlenül gazdagok, s főleg nagy gazdagság ez, ha megvariáljuk a fantasztikus irodalom eszköztárával! Mert attól hogy a sci-fi kimúlt, még nem élt hiába – gazdag fegyvertárat adományozott „végrendeltileg” az irodalomnak, illő hogy méltassuk. De attól hogy a hagyaték gazdag, nem feledhetjük el, hogy a nekrológ épp azért nekrológ és nem üdvözlő beszéd, mert egy tetem, s nem valami élő felett mondjuk!

A sci-fi az irodalom dinoszaurusza. Lejárt az ideje, vége. Azaz mégsem... A dinoszauruszok egy vékonyka ága továbbfejlődött madárrá. A sci-fi egy része alkalmas rá hogy életben maradjon: az a része, ami nemcsak sci-fi, de szofi is. A szofi az irodalom sci-fi-dinoszauruszainak a számára a madár, a szofi a sci-fi madara, mely számára nyitva az irodalom végtelen kék ege!

A sci-fi tehát kimúlt, mégpedig épp győzelme pillanatában. Mert sokáig nem volt szalonképes a „magasabb irodalom” kritikusai szemében. Azt az írókat aki robotot, idegen lényt, hasonlókat szerepeltetett a műveiben, azonnal „diszkvalifikálták”, azt mondták, ez sci-fit ír, s az nem komoly!

Manapság már megengedhető az ilyen eszközök használata. A sci-fi elérte ezt. Gazdagította az irodalmat.

S épp ezért múlt ki. A mór megtette a kötelességét, a mór elmehet!

Az irodalom új felosztása

Az irodalmi művek régi felosztása, ami igazán régi mert még az ókori görögök hajtották végre, mára már elavult. Az a kategóriarendszer, mely arra épül hogy valami dráma, komédia, tragédia, az sajnos egyrészt külsőségekre épül, arra hogy sok-e a humoros jelenet a műben, illetve hogy hányan halnak meg benne, másrészt erősen szubjektív is, mert például cseppet sem biztos hogy mindenki ugyanazt tartja humorosnak. Ez ugyanis társadalmaktól, történelmi koroktól, a folyton változó erkölcsöktől és természetesen az egyéni ízléstől is függ. Ott van példának okáért *Shakespeare: A makrancos hölgy* című alkotása. Nem kétséges, akkoriban gyakorlatilag mindenki roppantmód humorosnak tartotta. Én azonban – s biztos nem vagyok egyedül e véleményemmel a mai korban – azt látom benne, miként törik meg egy öntudatos nő akaratát, miközben annak kihuny az egyénisége, s férje akarat nélküli árnyékává válik. Ami tehát a régi embereknek komédia volt, az most, az én szememben igazi tragédia!

Még nagyobb baj azonban, hogy e felosztás épp mert nagyon régi, nem képes magába foglalni az olyan újabb irodalmi irányzatokat, mint például a detektívhistóriák és a sci-fi művek, de említhetjük akár a heroikus fantasztikumot, a szerelmes históriák többségét, sőt még a pornográf vagy szadista műveket is. Illene egységes rendszert találni az irodalomnak, legalábbis ha az irodalom egzakttságban közelíteni óhajt a természettudományok felé, ami semmi esetre sem válna kárára! Kézenfekvőnek tűnik az is, hogy e rendszer valami irodalmon kívüli tudományra támaszkodjék, s ugyan mi más is lehetne ez, ha nem a pszichológia! Ugyanis amíg az irodalom csak a maga területének belső fogalmai közt őrlődik, addig olyan, mint az az ember, aki önmagát a hajánál fogva akarja kihúzni a mocsárból. Sikerülhet-e neki?! Támaszkodjék tehát az irodalom is más tudományokra, ez megtermékenyítőleg hat rá!

És azért a pszichológiára, mert olvasás közben az emberek bizonyos vágyaikat élik ki, amiket kiélni a való világban nem tudnak. Képzeletben élik ki tehát e vágyakat, ez nekik egyfajta pótcselekvés, szellemi mankó, azonban nagyon helyes hogy létezik e szellemi mankó, mert inkább olvasson gyilkosságokról valaki, s így élje ki e vágyát, mint a valóságban! De ha nem is gondolunk ilyen borzasztóságra, gondoljunk csak rá, mi lenne ha mindenki aki szereti a vadászatról szóló regényeket, ahelyett hogy ezeket olvasva élné ki a vadászösztöneit, elmenne vadászni! Némelyek meg sem tehetnék, mert nincs rá pénzük, de akik megtehetnék is, szakértelem híján maguk halnának meg a vad helyett, a többiek meg egykettőre kiirtanák a világ összes még megmaradt nagyragadozóját! Na már most, az emberek vágyait a pszichológia vizsgálja, emiatt illik hogy ezen tudomány adjon vezérfonalat az irodalom felosztásához.

Amint azt a pszichológusok megállapították, az emberek vágyai egyfajta piramisba rendeződnek. E piramis nagyjából a következőképp rendeződik el:

Első szint: Létfenntartás. Ide kapcsolódik minden, ami a test fizikai szükségleteit elégíti ki, tehát úgy nagyjából az evés-ivás, ürítkezés, fájdalommentességre törekvés.

Második szint: Biztonságra törekvés. Ez nem azonos a fájdalommentességgel, hanem a hosszabb távú fenyegetések elhárítása tartozik ide, illetve az a vágy, hogy az első szinten felsorolt fizikai szükségleteink kielégítésének lehetőségét hosszabb távon is biztosítva lássuk. Egyszerűen fogalmazva: aki nagyon éhes, teletömi a hasát (ez az első szint) de azután azon kezd gondolkodni, hogy miként oldja meg hogy holnap és egy hónap múlva is legyen ennivalója, sőt, ezt senki el ne vegye tőle. Nos, ez a második szint.

Harmadik szint: A világban való eligazodás vágya. Nem azért mert az ember kíváncsi lény, hanem mert ez szoros összefüggésben van az előző két szinttel, hiszen ha több az információ, hatékonyabban tudom kielégíteni az előbb felsorolt szükségleteimet. Az emberben tehát van vágy a világ átfogó megismerésére.

Negyedik szint: A valahová tartozás vágya. Amint úgy nagyjából eligazodtam a világban, vágyom arra, hogy valamely csoportnak része legyek. Ezt nevezhetjük közösségi vágnak is. Természetesen ennek a vágnak nem annyira altruista, mint inkább nagyon is önző motívumai vannak, tudniillik mert közösségen belül könnyebben kielégülnek önfenntartói és biztonsági törekvéseink is.

Ötödik szint: Elismerés utáni vágy. Ha már a közösség része vagyunk, szeretnénk ha annak nemcsak egy egyszerű, „mezei” tagja lennénk, de olyan hasznos tagja, akit a közösség becsben tart valamiért. Ez nem okvetlenül jelent főnöki viszonyt, a rangban előbbrelépés vágya nem része e szintnek még, egyszerűen csak azt szeretnénk itt, hogy a közösségben levők elismerjék hogy a közösségnek mi nem csupán tagjai vagyunk, de kifejezetten hasznos tagjai, hogy tehát örüljenek annak, hogy én is a közösség részévé váltam.

Hatodik szint: Dominanciavágy. Ha már elértük hogy a közösség elismeri a hasznos voltunkat, óhatatlanul szeretnénk ezen elismerésből mind többet kicsikarni, mind nagyobb területre kiterjeszteni a befolyásunkat, hiszen akkor tűnünk minél hasznosabbnak, s ennek következménye hogy szeretnénk minél magasabb szintre jutni a társadalmi hierarchiában, tehát mind magasabb vezetői posztot megszerezni.

Hetedik szint: Önmegvalósítás vágya. Ha már elértünk valamilyen szintet a dominancia hierarchiában, akkor felbukkan annak a vágya, hogy ne csak azért tiszteljenek mert főnök vagyok, elvégre főnökök régebben, előttem is voltak és azután is lesznek hogy én már nem leszek! Szeretnénk ha azért tisztelnének, mert én éppen én vagyok, mert valami maradandóval gazdagítottam a közösséget! S ez a szint a legsajátosabban emberi. Mert különböző mértékben ugyan de a többi vágy más lényekben, állatokban is megtalálható, úgy tűnik azonban eddig, hogy e hetedik szint a vágypiramisban kizárólag az embernél bukkan elő. Ide tartoznak az összes olyan vágyak amik nagy tudományos teljesítményekre vagy művészi alkotásokra vonatkoznak, de az is, hogy valaki nagy földrajzi felfedezést tegyen, vagy világraszóló sport-sikert érjen el.

A vágypiramisban egy-egy szint hajtóereje mindig akkor kezd csak működésbe lépni, amikor az alatta levő szintek vágyai már legalább egy minimális mértékig kielégültek. Úgy tűnhet azonban mintha bizonyos hajtóerők nem szerepelnének e piramisban, például a vadászat vagy úgy általában a küzdelem iránti vágy, s még inkább az egyik legfontosabbnak tartott, a szexualitás, vagy másképp fogalmazva a szaporodási/fajfenntartói vágy! Nos ez így is van, s ez egyáltalán nem véletlen. Ami a küzdelmi vágyat illeti, ez ugyanis nem olyan jellegű vágy, ami csak meghatározott korábbi vágyak kielégülése után nyilatkozik meg az emberben. Természetesen van ilyen vágyunk, időnként jelentkezik is, ekkor ki is éljük, többnyire játékos formában, leginkább sporttevékenységek, versenyek során, de egy ember remekül megvan enélkül is, és szó sincs róla hogy élete egy adott korszakában mindenki lázasan törekedne e vágy kielégítésére! Tehát ez a vágy bár bennünk van mert vadászó ősektől származunk, de nem része a legfontosabb emberi vágyoknak. Ilyen vágyakat még tömegével lehetne felsorolni: vágy az édességek iránt, a nyugalom iránt, a repülés után, a szép zenék iránt, stb. Ezek is részei vágyaink birodalmának, de nem a legalapvetőbbek.

A szexualitással más a helyzet. Először is, le kell számolni azzal a nézettel, hogy bennünk lenne holmi fajfenntartói vágy, ösztön. Nincs. Az ember magasan érdektelen aziránt, fennmarad-e a társadalom rajta kívüli része. Hogyne, fenntartjuk a fajunkat szorgalmas koitalással, de a vágy bennünk nem a faj fenntartása iránt buzog, hanem csupán a közösülés iránt, a faj fennmaradása ennek csupán következménye! Épp emiatt nincs is olyan vágyunk sem, amit a szaporodási vágy címkével jogosan illethetnénk. A legtöbb ember aziránt is teljesen érdektelen, hogy közösüléséből születik-e gyermek, sőt, inkább annak örül, ha *nem* születik gyermeke, ezért meg is tesz mindent óvszerrel és tablettákkal meg más módon is. Becslések szerint a világban végrehajtott közösüléseknek (szerencsére!) csak minden ötezredikét követik el azért, hogy ebből gyerek szülessen!

Ezzel nem akarjuk tagadni, hogy némelyek valóban vágnak gyermekre, méghozzá ezek egy része kifejezetten saját, „vér szerinti” (de utálok ezt a kifejezést! Még ha legalább „gén szerinti” lennel!) gyermekre. De ekkora aránytalanságot látva jogos a gyanú hogy e vágy sem része a minket motiváló legfőbb vágyaknak! A közösülés után különben is az emberiségnek inkább csak az egyik fele vágyakozik buzgón, tudniillik a férfiak. Közismert, hogy a nők messze nem érdeklődnek eziránt annyira mint a férfiak. (Sajnos!) Ennek is megvan a jólismert oka, de hogy ez miért van így, annak elemzése nem tartozik e tanulmány keretei közé, itt csak annyi a lényeg, hogy ha valami az emberiség felét tizedannyira sem érdekli mint a másik felét, akkor nem méltó rá, hogy fő motívumként elismerjük.

Annyit azért megérdemel az ügy, hogy szemrevételezzük, milyen fontossági tényezőt tölt be a motívumsorban, pontosabban, mikor jelentkezik legalábbis a férfiak között. Nos, nagyjából akkortájt, amikor kielégült a csoportba tartozás iránti vágy. Előbb nem jelentkezik, mert előbb társaság kell, egy bármilyen társaság aminek tagjai vagyunk, ezután jöhet csak a kívánság, hogy társaink egy része ellenkező nemű legyen, akivel szexelhetünk is! Na de ez akkor sem fő vágy, már amiatt sem, mert a legnagyobb „falu bikája” sem érez állandóan heves késztetést a pázásra, neki is vannak más törekvései, s a történelemben is van számos példa rá, hogy valaki lemondott egy nőről, mert csak így érte el a célját hogy megszerezzen valami kíváncsú vezetői posztot, tehát hogy magasabbra emelkedjék a dominancia hierarchiában! Közismert bizonyos papok esete, akik csak azért nem nőültek meg hogy püspökök vagy pápák lehessenek, s így, elvileg legalábbis, örökre lemondtak a szexről, egyéb vágyaik miatt!

Itt van tehát ez a vágypiramis, s bár a pszichológia még más segítségeket is nyújthat az irodalomnak, de már pusztán ezzel is számos megállapítást tehetünk a művek felosztására vonatkozóan! Soroljuk csak be a művek némelyikét aszerint, hogy melyik szint vágyait elégítik ki!

Rögvest megállapíthatjuk, hogy azok a regények, melyek valamely világpusztulás utáni túlélésről szólnak, vagy ha nem is az egész világ pusztult el csak valami nagy katasztrófáról szól a mű, például tornádóról, hajószerencsétlenségről, ilyesmiről, azok leginkább az első vagy második szint vágyait elégítik ki, attól függően hogy a veszély egyszeri volt-e, mert ha igen, akkor már csak a napi táplálék megszerzése a téma a többé-kevésbé elpusztult környezetben, s így ez az első szintre tartozik, vagy a veszély kissé tartósabb, ekkor ugyanis folyamatosan kell küzdeni a túlélésért, s ekkor ez a mű a biztonságra törekvésre vonatkozik, tehát a második szintre tartozik. A „szofi” regények, azok pedig leginkább a harmadik szintre vonatkoznak, mert az egyik társadalomban felnevelkedett lénynek el kell igazodnia egy gyökeresen különböző másik társadalomban, s ez sok konfliktus és helyenként humor forrása. Mindazonáltal a szofi időnként bemutathatja az adott különleges társadalom kialakulásának folyamatát is, de ekkor már a mű lényegesen bonyolultabb, s egyszerre több vágyat is kielégíthet a vágypiramisból. Ez azonban nem meglepő. Magától értetődő hogy létezhet sok olyan mű, amely nem

csupán egy szintjére korlátozódik a vágypiramisnak. Ettől azonban még besorolható, hogy tudniillik milyen mértékig épít az egyik, s milyen mértékig a másik szintre. Ilyen bonyolultabb művek besorolására, s nem is csak szofi művekére, fogok is majd a későbbiekben nemegy példát adni. Mindenesetre a szofi tipikus alkotási területe a harmadik szint.

A szerelmes művek, úgy a legjobbak, legszívfájdítóbbak mint a legócskább, leggiccsesebbek, egyaránt a negyedik szintre kerülnek, esetleg némi ötödik szintes beütéssel. Mert többnyire arról szólnak, hogy egy nő vagy egy férfi tartozni szeretne egy másik lényhez, igaz hogy annak (általában) ellenkező a neme mint az övé, de akkor is a hozzá tartozás vágya a döntő szempont. Arról szólnak tehát e művek, hogy a főhős szeretne felépíteni egy kétszemélyes mikroközösséget, amelynek az egyik tagja ő maga, a másik tagja a választott partner. Ezen belül két variáció van: az egyik esetben a kiválasztott célszemélynek ez az ötlet nem tetszik, ekkor a mű arról szól hogy el kell nyerni a beleegyezését, a másik esetben az is benne van a dologban, de ekkor le kell küzdeni különböző külső akadályokat, tipikusan a szülők nem tetszését és a társadalom egyéb korlátait, például rangkülönbségeket. Ez lehet egyszerre is a műben, ekkor szigorúan az a sorrend hogy előbb el kell nyerni a célszemély beleegyezését, azután jön a társadalmi korlátok leküzdése, többnyire tehát a szülők „megdolgozása”.

A jobb szerelmes művekben szerepelnek csak az ötödik szint bizonyos elemei, amikor is nemcsak az a téma hogy miként alakul ki a kétszemélyes mikroközösség, de az is, hogy a szerelmespár egyik tagja (ez az esetek túlnyomó részében a nőt jelenti) azt is el akarja érni, hogy a partnere ne csak nemi partnerének tartsa, de egyéb tulajdonságaiért is becsülje.

Az ötödik szinthez tartoznak a tudósokról és művészekről írt életrajzi regények.

A hatodik szinttel, a dominancia hierarchiában elfoglalt vágyainkkal kapcsolatosak a történelmi regények úgy általában. Korántsem kivétel nélkül, de többségükben. Hiszen ezek alig is dolgoznak fel más témát, mint valamely híres személy életútját, hogy az miként emelkedett ki az ismeretlenségből, s miként lett uralkodóvá! (vagy legalábbis magas rangú valakivé, ha nem is koronás személyé). Ezeket eddig az irodalom egy kalap alá vette az előbb említett művekkel, a tudósok-művészek életútjáról szólókkal, holott most már talán jól látható a köztük levő különbség! Ide tartoznak azonban a kitalált személyekről szóló áltörténelmi regények is, de a mesék közül is azok, ahol az a lényeg, hogy a kis parasztlegényből király lesz.

A hetedik szinthez érdekes módon kevés mű tartozik, nagyjából csak azok, melyek szintén tudósokról-művészekről szólnak, de kifejezetten úgy, hogy bemutatják a felfedezés, az alkotás folyamatát! Akad néhány sci-fi mű is, mely ide tartozik, bizonyos kitalált felfedezések feltalálásának folyamatát leírva. Némely vallásos mű is idetartozik azonban, mert ezek is az önmegvalósítás bizonyos speciális formáinak módozatáról és folyamatáról szólnak.

Azon művek közül melyek egyszerre több szint vágyait célozzák meg, megemlíthetjük a robinzonádokat. Ezek tipikusan az első szint vágyaival kezdik, hogy tehát a szerencsétlenség (hajótörés, úrhajó-törés) után az első néhány nap során miként oldja meg a legszükségesebb problémákat a hős, önmaga ellátását, ezután jön hogy úgy nagyjából biztonságba helyezze magát, ideiglenesen ugyan, de hosszabb távra azért (második szint), majd megpróbál tájékozódni, felderíteni az ismeretlen környezetet (harmadik szint), majd jön az hogy miként tesz szert társakra (negyedik szint), ezt általában úgy oldják meg az írók, hogy e társak közt a hős rögvest elismert valaki lesz, sőt, főnök, egy füst alatt kielégül tehát az olvasóban az ötödik és hatodik szint vágya is. S ezután jön a hetedik szint, ugyan nem minden műben. Mert ezután az jön, miként tér vissza a hős az úgynevezett „civilizációba”, nos, ha ennek során a korábban

talált, s tipikusan nála primitívebbnek lefestett társát/társait magával viszi, akkor jóleső érzés melengetheti a hős helyébe magát képzelő olvasót, hogy mekkora jót tett e szerencsétlen vademberekkel, mert micsoda élményt és technikai/erkölcsi felemelkedést nyújtott nekik!

Sok szofi mű akad, mely szintén átfogja a vágyak teljes spektrumát. Ezek többnyire valamely világpusztulással nyitnak, s következik az első szint. Majd gyors egymásutánban a második és a harmadik, elvégre meg kell ismerni az elpusztult világot. Eközben különböző más fennmaradt csoportokkal találkozik a hős, s el kell döntse, melyikhez csatlakozik. E csoportok nem mindegyike jóindulatú, természetesen! Mire idáig eljut, általában szerez magának legalább egy társat már, aki jellegzetesen eltérő nemű mint ő, s ezzel el is van intézve az egész nemivágy-kérdés. Ebből is, hogy az ilyen rövid úton elintézhető, következik hogy a nemi vágy a közhiedelemmel ellentétben nem a legfontosabb hajtóerők egyike! Nagyon fontos természetesen, de azért akad számos nála fontosabb! E társat illik hogy úgy szerezze a hős, hogy megmenti valamely veszélytől. Eképp máris biztosítva van a hatodik vágy bizonyos mértékig, mert kettősükben övé a dominanciafőlény. Tekintve hogy most már ha nem is bőségesen, de valamennyire azért kielégült a hősnek nemcsak a negyedik, de az ötödik és hatodik szintű vágya is, hiszen van társa, aki mellett különösképp hasznosnak érezheti magát mert nélküle a másik talán meg sem tudna élni, s övé a dominanciafőlény, emiatt nem nagyon sürgős neki csatlakozni az első akármilyen fellelt népesebb csoporthoz, van ideje megismerni a többit is és dönteni! Végül persze csatlakozik az egyikhez, amelynek célja rendszerint a világ újjáépítése, de úgy, hogy bizonyos értelemben különleges társadalmat hozzon létre, ahol némely szabály/törvény/szokás más mint a mi mostani világunkban, azért, hogy megakadályozzák egy újabb világpusztulás bekövetkeztét. E csoportról általában ki szokott derülni hogy éppen pontosan az gátolta eddig nagy céljaik megvalósítását, hogy hiányzott közülük az a szakember, aki döntő volt valamiért hosszabb távú terveikhez, de a főhős „véletlenül” kifejezetten e szakterület specialistája volt korábbi (világpusztulás előtti) életében, vagy legalábbis ez volt a hobbija mesterfokon, s így máris igen megbecsült személy lesz az új, nagyobb közösségben. Erre az előbb elmondott sémára kiváló példa a *Triffidek napja* című SF regény, pedig nem is merném szofinak nevezni.

Az eddigiekből érthető, miért olyan nagy a sikerük a katasztrófafilmeknek és -regényeknek: az emberek minden lényegesebb vágyát kielégítik, természetesen nem mindet azonos mértékig, van amelyik erre, van amelyik arra helyezi a nagyobb hangsúlyt.

Az eddigi felosztás azonban nem ad teljes képet a művekről. Ezt ugyanis keresztbeszeli egy igen fontos másik osztályozási séma is. Eddig ugyanis a célokról beszéltünk, hogy tudniillik a mű célja szerint mely vágyakat van hivatva kielégíteni! Igen ám, de az irodalom nem csupán vágyakból és célokból áll, de művészet, s mert művészet, emiatt fontos a közlendő mondanivaló külalakja is, konkrétan az eszközök, melyekkel megalkotják, tehát az, hogy miként elégítik ki a vágyakat! Lássuk tehát az eszközöket!

Eszközök alatt egészen hétköznapi dolgokat értek: a mű lapjain mi okozza a célok teljesebbét! Konkrétan: a hős például lehet hogy amiatt nem hal éhen a szigeten mert ügyes, és jól fog halat, de lehet hogy megjelenik előtte időnként egy isten, s az táplálja. Ez ugyan nagyon durva példa, de kiváló arra hogy lássuk, mennyire más mű születik ugyanarra a témára, tudniillik az első szint vágyainak kielégítésére! Az első példa, hogy a hős halat fog, része lehet egy szokványos robinzonádnak, a második, hogy egy isten táplálja, sokkal inkább illik mondjuk egy ógörög drámába!

A vágyak kielégítésének módjára nagyjából a következő metódusokat találtam:

0. A vágy véletlenül, véletlen okokból elégül ki. A hős tehát semmivel nem szolgált erre rá. Ez így első olvasatra értelmetlennek tűnik, sőt, igazságtalannak, holott rendkívül sok olyan mű van amely e módszert alkalmazza, s nem is rossz művek, sőt, világhírűek is! Ilyen például a Robinson, Defoe-tól. Ugyanis majdnem minden robinzonád esetén véletlen katasztrófa sújt le a hősrre, ami elvezeti őt egy szigetre, ahol aztán módja van kielégülni a legkülönbözőbb, de főleg az 1-es, 2-es és 3-as szint vágyainak, pontosabban, e véletlen katasztrófa kell ahhoz, hogy a hős kénytelen legyen küzdeni e vágyak kielégíthetőségéért. A szofi művekben is többnyire véletlen vezeti el a hőst az adott különleges társadalomba. Véletlen hozhatja meg a találkozást mely a szerelmes regényekben (ötödik szint) elvezet az „igazi”, a „nagy Ő” megelégséhez, véletlenül találhat a hős valami varázsszert, például varázsgyűrűt, véletlenül találkozhat a kis legény a remeteségbe visszavonult karatemesterrel aki őt kitanítja legyőzhetetlen harcosnak, véletlenül lelhet rá a kutató egy csodálatos gyógyszer receptjére, vagy a láthatatlanná tevő ital összetételére, és így tovább. A véletlen tehát az irodalom csodálatos bőségszaruja. És ez még csak nem is fantáziátlanság, gyakorta direkt akkor is ezt alkalmazzák az írók ha könnyedén kitalálhatnának valamely „igazságosabb” megoldást, a véletlenség választásának ugyanis van egy jelentős előnye: épp mert kiszámíthatatlan, semmitől se függő, emiatt azt sugallja az olvasónak, hogy az adott esemény bárkivel megtörténhet, a leghétköznapiabb emberekkel, még vele, az Olvasóval is.
1. A vágy a hős *fizikai* képességei miatt elégül ki, de olyan képességek miatt, amelyekről a hős maga tulajdonképpen nem tehet, csak véletlenül épp e képességekkel született. Tehát mert a hős például nagyon erős, ügyes, jó céllovó, fürgé, szép, esetleg szexis, sármos fickó, vagy óriási a nemi vágya, esetleg valamely nem annyira látványos tulajdonsága van, de erről sem tehet, például nagyon ellenálló a hipnózisnak, vagy immunis valamely betegségre. Ide tartozik alapvetően a mágikus képesség is, mert lehet ugyan hogy a hős szorgosan tanulta korábban a mágiát, de a művekben többnyire az szerepel hogy csak az lehet varázsló, aki erre való képességgel születik, aki tehát nem születik úgy, az hiába is tanulja! Ez azonban mégis különbözik a nulladik pont véletlenségétől, mert az hogy e képessége megvan a hősnek, már rögvést a születésekor eldől, ez el nem vehető tőle, s erről tud is általában (bár a mágikus képesség ez alól kivétel lehet).
2. A vágy itt is a hős valamely fizikai képessége miatt elégül ki, de ezt ő (többnyire még a történet ideje előtt) megszerezte szorgos munkával, például kifejezetten izmosította magát mert mondjuk súlyemelő volt vagy testépítő, vagy karatebajnok. Vagy esetleg sokat tanult. Ugyanis a tanulás is fizikai képesség: végsősoron az agyunktól függ, a tudás ugyanis nem más, mint az agyunkba elraktározott információk összessége.
3. A vágy a hőstől független okok miatt elégül ki, de ezen okok nem misztikusak. Kifejezetten e kategóriába tartozik minden olyan mű, mely úgy általában a világból való kivonulásról szól, ahol például van egy csodaszép sziget, ahol nincs semmi veszélyes állat, minden teli van gyümölcscsel... Itt egyszerre elégül ki a hős első, második és harmadik szintű vágya, jóformán alig hogy odaért a szigetre. A történet többnyire úgy folytatódik hogy a hős elhagyja ugyan a szigetet, de csak azért hogy bizonyos társakkal visszatérjen oda, kielégül tehát a többi vágya is, mert lesz társasága, akik közt ő igencsak elismert valaki lesz, sőt, főnök, mert hiszen nélküle nem is mehettek volna azok e csodaszép helyre! Mindazonáltal eleinte a vágyak kielégüléséről a hős nem tehet, mert nem tőle függött hogy az a sziget (vagy bolygó, vagy dimenzió vagy akármilyen) legyen, s épp olyan legyen. De azok a sci-fik is idetartoznak, ahol a hős azért lehet hős, mert kap valami különleges készüléket, többnyire valami tudós professzortól, aki lehet hogy meg is hal már a történet első néhány oldalán, s ezután a hős ezzel az akármivel hősködik. Megjegyzendő,

hogy e kategória lényegesen különbözik a nulladiktól, mert bár a véletlen is független a hőstől, és nem is misztikus, ám ebben a hármas kategóriában a véletlen elem nem vonatkozik speciálisan és kifejezetten csak a hősre! Mert ha valaki talál egy különleges készüléket, vagy véletlenül rálel egy örökéletelixír-receptre, az az ő véletlene, hogy úgy mondjuk miatta lett e véletlen. Ám ha hosszas útra indul a hajójával, és rálel egy szigetre, az már mintegy közösségi véletlen: a sziget nem miatta létezik, megvolt a születése előtt is, és ott lesz a hős halála után is, nem kizárt hogy mennek oda más emberek is, és hogy mennek-e, az nem csak a hőstől függ! Az örökélet-recept esetén más a helyzet: bár azzal mások is válhatnak örökéletűvé, de csakis a hőstől függ hogy közkinccsé teszi-e a receptet. Ha valami különleges készüléket kap, nos, azt sem ő találta fel, ha ő a hős nem lenne, a feltaláló másnak adná a készüléket, a véletlen tehát nélküle is végbemenne.

4. A vágy a hőstől megintcsak független, de alapvetően misztikus okok miatt elégül ki. Ide tartozik minden olyan mű, ahol a hőst istenek segítik vagy varázslók, szellemek, boszorkányok, kísértetek, de azok a mesék is, ahol varázshatalmú, beszélő állatok segítik.
5. A vágyak egyszerűen azért elégülnek ki, mert a hős olyan helyzetbe jut, ahol fontos, hogy ő egyszerűen *ember*. Itt tehát ő maga válik úgy általában véve az egész emberi faj szimbólumává. Például eljut egy távoli csillagbirodalomba, amit meg kell mentenie, meg is menti, de nem azért mert ő olyan különleges valaki (ezt többnyire azzal hangsúlyozzák az írók hogy a hős gyermek), hanem mert *ember*, s emiatt van valami képessége, ami az ott lakókból már hiányzik. Ez rendszerint belső képesség szokott lenni, például a bátorság vagy jó fantázia.
6. A vágy azért elégül ki, mert a hős egyszerűen ezt *akarja*. Ez látszólag ostobaság, hiszen ugyan ki ne akarná hogy teljesüljön valamely vágya?! Ha nem akarja azt, akkor az már nem is vágy! Igen ám, de ez nem egészen így igaz. Pontosabban, igaz addig, amíg figyelmünket csak az úgynevezett „hepiendes” művekre korlátozzuk. Előfordulhat azonban, és elő is fordul nemegyszer műben, hogy a hősnek sok vágya van, s némelyikről igenis le kell mondania, azért, hogy teljesüljön valami más vágya. Például, lemond a szerelméről, a szeretett nőről, azért, hogy király lehessen. Ekkor nyilvánvaló a helyzet: a hős vágyik a hatalomra, akarja azt, e vágya teljesedik is, ellenben a másik vágya nem teljesül, mert *nem akarja*. Hiába akarja *látszólag*, valójában nyilvánvaló, hogy csakis az ő döntésén múlott, melyik vágya teljesedik, s ő így döntött, tehát nem ezt a vágyat akarta beteljesedve látni hanem a másikat. Minden azért történt így, mert ő így *akarta*. Ez természetesen nem azonos azzal, amikor a hősnek mágikus képessége van és azért teljesedik valami, mert ő úgy akarja a bűverejével. Az egészen más eset.

Valaki kritikaként felvetheti, hogy a mesék egy részét nem helyes besorolnom a negyedik pontba, mert ha segítik is csodás állatok a hőst, de csak amiatt segítik, mert az jóindulatú volt velük, s hogy jóindulatú-e, például megosztja-e velük az ételét, az már tőle függ! Nos, megcáfolom ezt az ellenvetést. Először is, hogy valaki jóindulatú-e vagy nem, hogy fukar-e vagy sem, az jórészt veleszületett sajátosság, nem olyasmi, amit szorgos munkával kifejleszthet. Ha veleszületett, akkor fontos hogy a hős miként születik! A hős e mesékben tipikusan harmadik gyermeknek születik, mindenesetre legkisebb gyermeknek, s erről ugyebár nem tehet! Valószínű tehát hogy összefüggés van születésének sorrendje, és jellembeli képességei között. Tehát nem tehet arról sem hogy ő olyan, hogy jóindulatú ezekkel a lényekkel, de arról sem hogy egyáltalán van módja így vagy úgy viselkedni velük, mert nem tőle függ hogy ezek felbukkannak-e az útja során. Ráadásul e lények nemegyszer mindegyik szerencsét próbálót próbára teszik, s hogy próbára nyújtanak lehetőséget, ez sem a hős döntésén múlik! A döntő

momentum tehát a külső, misztikus ok, mely kielégíti a vágyakat, vagy ehhez legalábbis segítséget nyújt.

Ezek után pontosabban sorolhatjuk már be az egyes műveket. Az adott besorolásra az X.Y jelzést alkalmazzuk, ahol a tizedespont előtti X szám a vágypiramis szintje szerinti besorolást jelenti, a tizedespont utáni Y szám pedig a vágy kielégülésének módja szerinti besorolást. Ahol több besorolás is helytálló, mert például több vágy elégül ki, ott több számjegy van a tizedespont előtt, de szigorúan úgy, hogy a műben nagyobb hangsúlyt kapó vágy szintjének a számjele kerül a nagyobbik helyiértékre!

E besorolásban tehát minél több vágyat elégít ki egyszerre vagy egymás után a mű, annál nagyobb szám lesz a kategóriajele, s ez jogos is, mert miért is ne kapjon bonyolultabb, esetleg többszálúbb mű nagyobb számot, pláne ha a bonyolultabb műveket valamilyen homályos értelemben „jobbnak” is tartjuk?!

Vegyük példának okáért a pornográf műveket. Ezek többnyire az 5.1 csoportba sorolandóak, mert arról szólnak hogy a hős egy adott csoportban (mely összejön az orgiára) előkelő helyet vív ki magának vele született fizikai (szexuális) képességeivel.

A szadista művek 6.1 besorolást kaphatnak, bár nem kizárólag, mert ha a hatalmat a bántalmazott személy(ek) fölött valami elért képességgel szerzi meg a „hős”, akkor lehet 6.2 is. De akár 6.0 is...

Ha valamely szofi mű nem csak a különleges társadalom leírására szorítkozik, de benne a hős kivív magának bizonyos előkelő helyet is, s ehhez tegyük fel korábbi szorgos munkával megszerzett képességei segítik hozzá (mert például elsajátította a karatét, vagy mert megtanulta a hipnózist) akkor a besorolás 35.2 lehet. Ha vezér is lesz, akkor 356.2. Ha nem annyira a társadalom különlegessége a lényege a műnek hanem hogy a hős vezérré válik, akkor lehet a besorolás 653.2 is.

Az úgynevezett „utazóregények”, ahol a hős utazik, el kell jutnia valahonnan valahová, és ennek során történnek a kalandok, tipikusan 3.1, esetleg 3.2 típusúak. Bár lehetnek néha 3.4 típusúak is, főként a heroikus fantasztikumban, Tolkien regénye, a *Gyűrűk Ura* is ilyen.

A detektívhistóriák 35.1 típusúak szoktak lenni, mert itt is a harmadik szintről van szó: meg kell ismerni a világot (azt hogy ki a gyilkos), de egyben a nyomozó szerepébe élve magát az olvasó kiélheti azt a vágyát is, hogy a rejtélyt felderítve zsenialitása révén a közösség megbecsült tagjának tartatik.

Arany János műve, a *Toldi*, 5.1 típusú, mert Toldi az ereje révén (amiről nem tehet mert úgy született) elismerést vív ki a király udvarában, tehát a közösségen belül.

Szathmári Sándor: *Kazohinia* című zseniális szofi műve 3.0 besorolású, ebből is látható hogy ez tipikus szofi, minden másféle vágy, mondanivaló vagy cifrázás nélkül.

A Csillagok Háborúja című űroperett besorolása szerintem 53.4, mert benne a lényeg hogy a hős, Luke, Jedi lovag lesz, tehát előkelő helyre kerül a társadalomban, eközben meg is ismeri a csillagbirodalom különböző helyszíneit, s útja során segíti őt a misztikus Erő, ami itt is vele született képessége.

Az afrikai vadászkalandokról szóló leírások (Kittenberger Kálmán sok ilyet írt útjairól) általában 3.1 vagy 3.2 típusúak, mert belőlük megismerjük Afrika élővilágát.

Nem célunk hogy minden lehetséges csoportba tartozó művekből megemlítsünk egyet, ez úgyszintén lehetetlen volna a csoportok nagy száma miatt. Pusztán csak azok számára akik úgy

érzik e felsorolás túl szűk az összes irodalmi mű bekategorizálására, megemlítjük, hogy hányféle besorolás lehetséges! Ha csak a tizedespont előtti számokat vesszük figyelembe, akkor olyan művek melyek valamilyen mértékben kielégítik az összes vágyat, tehát szerepel bennük mind a 7 számjegy, de természetesen mindegyik csak egyszer (például 3564712), ezek száma $7*6*5*4*3*2*1$, azaz 5040. Azok amelyek csak 6 vágyat elégítenek ki, vannak $7*6*5*4*3*2$ vagyis ugyanennyi mennyiségben. Az 5 vágyat kielégítők száma $7*6*5*4*3$, tehát 2520, a 4 vágyat kielégítők száma $7*6*5*4$, tehát 840, a 3 vágyat kielégítőké $7*6*5$, azaz 210, a 2 vágyasoké $7*6$, tehát 42, az 1 vágyról szólók száma pedig értelemszerűen 7. Ezeknek az összege $5040+5040+2520+840+210+42+7$, vagyis 13699, s ezt a szép nagy számot még meg kell szorozzuk 5-tel, mert ennyiféleképp elégíthetők ki a vágyak! Ennek a szorzásnak az értéke pedig 68495. Holott eddig még csak azon esetek számát vizsgáltuk, ahol a műben szisztematikusan csak egyféleképp elégülnek ki a vágyak, habár teljesen jogos olyan művekre is gondolni, ahol a vágyak többféleképp is kielégülnek: egyik így, másik úgy... ezesetben természetesen több lesz a lehetséges kategóriák száma is!

Erre példa a *Pretty Women* (Magyarul: *Micsoda nő!*) című film, melynek besorolása 652.21, s ennek oka az hogy egyszerre szól nőkhoz és férfiakhoz, de mindegyiknél más vágyakat elégít ki. A férfinézők a főhős férfi helyébe képzelve magukat kiélhetik 5-ös és 6-os szintű vágyait, mert a kis „megmentett” prostituált mellett „Jelentős Valakinek” érezhetik magukat, plusz természetesen gazdag, befolyásos üzletembernek, kielégül tehát a dominanciavágyuk is, s mindezt a 2-es módon érhetik el, mert nyilvánvalóan tanulással megszerzett képességei révén került a férfi ilyen helyzetbe. A női nézők a hősnő helyébe képzelve magukat kiélhetik a második szint vágyát, a vágyat a biztonságra, mert a gazdag pasi mellett biztosítva van életreszólóan az anyagi és egyéb biztonságuk, s ezt az 1-es módon érik el, tudniillik a nő egyszerűen a szépségével nyugtázza le a férfit, ami a legegyszerűbb mód, mert nem tehet róla. S a besorolásban azért kerültek előre, magasabb helyiértékre a férfire vonatkozó számok, mert a férfinézőknek kétfajta vágya is kielégül, az ötös és a hatos, míg a nőknek csak egy, a férfivágyak kielégülése a filmben tehát nagyobb súllyal szerepel.

Vannak tehát ilyen bonyolultabb művek is. Az ismertetett irodalmi besorolás tehát, ezt bizonyítva látom, igenis kellőképp rugalmas, belefér minden!

Minden? Hoppá! Valaki erre teljes joggal teheti fel a kérdést, ugyan mi van azokkal a művekkel, melyekben határozottan nem teljesül a hős valamely vágya, ez hogy a vágy nem teljesül, ki is van hangsúlyozva, netán a hős semmiféle vágya nem teljesül, sőt még meg is hal! Mi van tehát azokkal a művekkel, melyek nem hepiendések, tehát a drámákkal, tragédiákkal?

Valóban, az észrevétel teljesen jogos! A fent említett műveknek, a drámáknak, tragédiáknak nagy múltja van, s nem lehet figyelmen kívül hagyni őket egy besorolásnál, ha az a besorolás az irodalom egészét átfogni óhajtja.

Beleférnek ezek is a fenti felsorolásba, mielőtt azonban ennek módját megadnám, válaszolok előbb egy olyan kérdésre, mely látszólag olyan jelentéktelen, hogy esetleg észébe sem jut senkinek sem feltenni, holott kapcsolódik a fentiekhez. Ez az a látszólag technikai jellegű probléma lehet, hogy miért kezdődik a vágypiramis szintjeinek a számozása 1-től, holott a vágyak kielégülésének módját tartalmazó listán a teljesülés módjait nullával kezdtük számozni!

Nos, ez nem véletlen. Azért nem, mert igenis létezik nullával jelzett vágy, pontosabban, a nullával azt jelöljük, hogy a műben nincs teljesülő vágy! Érdekes módon akadnak bőven ilyen művek is. Például egy efféle mű szólhat arról, hogy a világ értelmetlen, hogy nem érthetjük meg, hogy kusza, hogy összevissza, s ezt bemutathatja úgy, hogy egy emberrel aki a „hős”, a

legkülönbözőbb események történnek (akár kalandos, izgalmas vagy borzalmas események is), de látszik hogy a főszereplő nem oka az eseményeknek, a megoldást mindig a véletlen hozza... Sok efféle mű akad a fenomenológia világnézetét magukévá tevő írók alkotásai között, de van néhány ilyen szentimentalista mű is.

Az efféle művek tartoznak tehát a nullás csoportba. Pontos besorolásuk a legtöbb esetben egészen pontosan 0.0, mert nemcsak nem teljesül bennük semmiféle vágy, de az események véletlenszerűek, tehát véletlen okokkal van teli, s e véletlenek semmit nem teljesítenek. Előfordulhatnak azonban olyan művek is, melyekben például varázsló a főszereplő, s bár varázsol, de ezzel sem ér el semmit, ekkor természetesen más számjegy jelenik meg a tizedes-pont jobb oldalán. Megjelenhet ott is minden számjegy, mint más művek esetén – például ha a mű azt mutatja be hogy hiába tanul meg sorra mindent valaki, annak nincs értelme, akkor a mű lehet 0.2 besorolású.

Természetesen csak az esetben kerülhet egy mű a nullás csoportba, ha benne nemcsak nem teljesül egy vágy sem, de nincs is benne határozott kontúrokkal ábrázolva egyetlen vágy sem, melyet a hős kifejezetten óhajtana! Egészen más ugyanis azon művek besorolása, ahol a hős kifejezetten akar valamit, vágyik rá, sóvárog utána, mindent megtesz a céljáért, ám végül mégis kudarcot vall!

Nos, e művek számára bevezetünk egy új, de a matematikából jól ismert számcsoporthoz: a negatív számokat. Tegyük fel, a hős elkerül valahová ahol kevés az élelem. Szeretne egy jót kajálni, de „nem jön össze neki”. Végül éhen hal. Ha azért került ilyen helyzetbe mert mondjuk egy véletlen hajótörés sodorta az élelemszegény szigetre, akkor ez sima -1.0 besorolású mű. Több példát felesleges is hozni, már látható ebből is, hogy itt is megjelenhet minden szám ami bármely korábban említett mű besorolása esetén megjelenik, épp csak negatív előjellel. A tizedes-pont jobboldalán azok a számok állnak, melyek azt mutatják be, hogy milyen módon *nem* teljesül ez vagy az a vágy, mely módok eredménytelenek a vágy teljesedésére/teljesítésére. Természetesen ebbe a csoportba kerülnek a drámák és a tragédiák is.

Az hogy ezeket a műveket negatív számokkal sorolom be, nem jelent egyben értékítéletet is. Ami művészi értéküket illeti, arról semmit nem mond a negatív előjel. Egyszerűen az esetek többségében, hétköznapi szóhasználatnál, „pozitív” dolognak tekintjük egy vágy teljesedését, teljesen logikus hát, hogy ha a vágy nem teljesedik, az a „negatív” jelzőt kapja. Érthetően természetesen előfordulhat akár olyan regény is, melyben a (negatív) hős mondjuk sorra mindenféle módon megpróbálja elpusztítani a világot de rendre kudarcot vall; ezesetben mondhatjuk hogy nagyon is pozitív dolog hogy ez nem sikerül neki, de akkor is illik hogy a mű -6.x besorolást kapjon (az „x” helyén a tizedes-pont jobboldalán akármilyen is állhat, attól függően hogy a műben milyen módokkal próbálkozik a negatív hős). Igaz, nekünk az olvasóknak jó hogy nem sikerül a világ elpusztítása, de az irodalom itt ecsetelt besorolása mindig a hős vagy legalábbis főszereplő érzelmei szerint kategorizálja a műveket, s tény hogy neki nem elégült ki eltorzult hatalmi vágya, számára tehát ez negatív élmény (sőt, negatív élmények sorozata).

Az olyan művek, melyekben a hős meghal, általában, de nem mindig, a -1-es vágyosztályba tartoznak. De nem mind, mert...

Az olyan gyilkosságos regények, melyekben nincs határozott főszereplő, mert a főszereplőség fogalma megszlik egy szűk embercsoport között, akiknek mindegyikét nagyjából egyenlő mértékben ismerheti meg az olvasó, s ezek az emberek sorra elhullanak valami kegyetlen gyilkos közreműködése miatt, természetesen nem a mínusz egyes csoportba sorolandók. Itt a veszély hosszas, elhúzódó, nem hirtelen. Ezek a -2 osztály tagjai.

No igen, mondhatja erre valaki, de ez esetben is általában kiderül a végén, ki a gyilkos! Miért nem a harmadik szintre kerülnek ezek, természetesen a plusz hármasszintre, hiszen a végén mégis kiderül az igazság, s kielégül az olvasónak a világ megismerése utáni vágya!

Igaza van annak aki így beszél, de nekem is igazam van az előbb írtakkal. Arról van szó, hogy sok mű, s merem állítani hogy talán a legjobbak, nemcsak többszálúak, hogy ekként sok vágyat elégítsenek ki, de ha kellően valóságűek, akkor bizony akadnak vágyak melyeket kielégítenek, s akadnak amelyeket nem! Nem meglepő ez, mert a valóságos világ is épp ilyen. Ott is van ami teljesedik, s van ami nem. Jó példa erre épp *Agatha Christie: Tíz kicsi néger* című világhíres regénye (meg is filmesítették, bár nekem könyvben jobban tetszett). Ennek besorolása 3.0-2.0

Azért ez, mert a végén kiderül hogy ki a gyilkos, ha a hősök nem is de az olvasó megtudja ezt, s az ilyen művekben sok szempontból az olvasó az igazi főszereplő, mert az ő idegeinek borzolására és intellektuális kíváncsiságának kielégítésére születtek. Igaz, besorolásunk a főhős érzelmeit kell figyelembe vegye, s az olvasó nem azonos a papírra írt főszereplővel, de az igazán jó nyomozóregényeknél akkora hangsúly tevődik a tulajdonképpeni intellektuális kalandra, hogy ettől nem tekinthet el a besorolás. Bármilyen történet is benne, a *nagyon jó* nyomozóregények (de csak azok, a nagyon jók!) emiatt mindig pozitív besorolásúak.

A fenti műben különben az igazi főhős, a végig rejtve maradó gyilkos a legvégén meg is mutatkozik, írása által, melyben elmond mindent hogy mi, hogyan, miért történt. De ez az írás véletlenül kerül a nyomozó kezébe, tehát ezért 3.0 a besorolás eleje.

Közben azonban sorra meghal mindenki, s bár halálesetük szigorúan véve nem a véletlen műve, mert a gyilkos idézi elő, de az aktuális áldozatok számára véletlennek tűnik, mert nem tudhatják épp kire, mikor, hogyan sújt le a gyilkos!

Előfordulhat hasonló mű, melyben azonban nem az a leglényegesebb hogy a végére kiderüljön ki a gyilkos, hanem a legnagyobb hangsúly magára a hősök pusztulására terelődik. E művet is meg lehetett volna írni így, némileg több lélektani elemet belekeverve. Ekkor a besorolása lehetne az előbbinek a tükörképe -2.0+3.0 is. Látható tehát, a negatív és pozitív besorolást jelző számok közül az kerül előbbre, amelyik nagyobb súllyal szerepel a hangulat megteremtésében. Amennyiben a pozitív tag van legelől, úgy, mert felesleges, nem írjuk ki a pozitív előjelet.

Akadhatnak tehát csupa pozitív besorolást kapó művek, csupa negatívot kapók is (ismétlem, ez nem értékítélet!), és akadnak vegyesek. Az alábbi kis táblázat egy nagyon durva mankó akar lenni, hogy a régi, hagyományos besorolású, műfajú műveknek mi a *tipikus* besorolása ebben az új rendszerben. Az „x” illetve „y” minden helyiértéken azt jelzi, hogy oda akár milyen számok is kerülhetnek. Hangsúlyozom hogy ez valóban csak az említett műfajok tipikus besorolása, és nemcsak nem kivétel nélküli, de nagyon is sok kivétel akadhat és akad is. Ez nem is csoda. Ez az új besorolás nem a régi valamiféle megújítása, hanem teljesen új alapokon nyugszik, nem egyszerűen a réginek a számjegyekre változtatott alteregója. A táblázatban kivételesen minden esetben kiírom a „+” jelet, a félreértések elkerülése érdekében. A +/- jel azt jelenti, hogy akkor negatív az előjel, ha a műben sok jól karakterizált, rokonszenves szereplő hal meg. A táblázatból látható, hogy a tragédia mennyire hasonló a drámához. A sci-fi esetében különösen sok a kivétel a 3.3 besorolás alól, mert nagyon tarka műfaj. Nem is helyes ezért műfajnak nevezni: az SF nem annyira műfaj, mint inkább módszer és stílus.

Műfaj	Besorolás	„x” értéke	„y” értéke
		leggyakrabban	
Akciókrimi és „karatés”, „verekedős” művek	+3.1		
Dráma	-2x.y, esetleg simán -x.y	4, 5	6
Fenomenologikus regény	+0.x	0, 4	
Gótikus regény	+4.4		
Görög drámák	-x.4		
Heroikus fantasztikum	+3.4		
Horror	+/- 2.x,		
Katasztrófaregény	+1.x, +2.x	2, 1	
Királyráma	-26.x		
Komédia, vígjáték	+4.0		
Krimi	+35.x	1, 2	
Lovagregények	+4.x	1, 2	
Mesék	+6.4		
Misztikus horror és vámpírtörténetek	+/- 2.4		
Misztikus művek	+7.x	2, 4	
Pornográf művek	+5.1		
Robinsonád	+123456.0		
Sci-fi	+3.3		
Szadista művek	+6.x	1, 2, 0	
Szappanopera, cowboyregény és úroperett	+4.x	1	
Szentek, guruk, jósok, látnokok, stb. (ál)életrajza	+75.x-64.6	2, 4, 1	
Szentimentalista regény	-4.0		
Szerelmes regények	+4.1		
Szofi	+3.x	0, 2, 1	
Történelmi regény	+6.1		
Tragédia	-2x.y	4, 5	
Tudósok, művészek életrajza	+5.2		
Utazóregény	+3.x	1, 2	

Hogy a fenti táblázat mennyire csak a tipikus besorolást mutatja, s ez alól mennyi sok a kivétel, sőt, hogy a legjobb művek majdnem mind kivételek, azt híven mutatja az a film, aminek sajnos nem tudom a címét, mert nem is láttam csak hallottam róla. Elhiszem azonban hogy jó film. A történet egy árva kislányról szól, akit egy brutális közösség „nevel”, a kislány teljesen ki van szolgáltatva mindenkinek, és semmi szeretetet nem kap. Egyetlen barátja van, egy kiskutya. S egy nap a kislány megöli a kiskutyát, kizárólag csak azért, mert ez az egyetlen lény, aki neki ki van szolgáltatva, aki nyomorultabb mint ő, aki fölött hatalmat gyakorolhat és érezhet.

Bár csak elmondás alapján ismerem a történetet, de ha a mű valóban ennyiből áll, akkor ez egy lélektani dráma, aminek 6.6-4.6 a besorolása. Ugyanis a kislánynak (rövid időre) kielégült a hatalom utáni vágya, de elvesztette a „valahová tartozás vágyát”, mert megszüntette tetteivel azt a kis mikroközösséget, ami belőle és a kutyából állt, amihez tehát ő tartozott. S mindez egyedül az ő döntésén múlt. Különben meg lehet hogy a besorolást illik megfordítani, -4.6+6.6-ra, attól függ ez ugyanis, hogy a mű a kutyagyilkosságra, tehát a hatalmi vágy kielégülésére, vagy utána a veszteség tudatosulására helyezi-e a nagyobb hangsúlyt.

El tudom képzelni hogy ez valóban egy szívbemarkoló, jó mű lehet, de besorolása mégis jelentősen eltér attól, ami a táblázat szerint a drámákra jellemző, csak a tizedespont utáni „6” számjegy a közös velük. A művek besorolása e módszer szerint tehát nem történhet sablonosan, az irodalmárnak valóban ismernie kell azt, és nagy felelősséggel kell közelednie a feladathoz, mindent alaposan megfontolva!

Kritika, avagy a sci-fi nyomora

Írok egy kritikát.

Szívesen és nem szívesen.

Szívesen, mert mindenki van önimádat – bennem is. Szeretek beszélni, másokról is és magamról is. Márpedig aki kritizál, az nemcsak másokról beszél, de óhatatlanul magáról is, ha ezt ki sem mondja akkor is, hiszen mások műveit saját értékítéletén keresztül szemléli. Márpedig ezáltal kritikaival tulajdonképpen saját magát dicséri – még akkor is ha ő maga nem író, dicséri ugyanis saját világlátását, életfelfogását.

Ezért hát szívesen írok kritikát.

De nagyon nem szívesen írok kritikát, mert ha a kritika nem csupa ömlengő dicséretből áll, akkor azt kell mondja hogy ez vagy az rossz ebben vagy abban a műben, s én nem szeretem azt hogy a világ nem tökéletes, még a sci-fi művek sem. Ezt nagyon, nagyon de nagyon nem szeretem!

Hát még ha nem csak kicsiny hibáik vannak, de alig-alig lehet körükben akárcsak minimálisan elfogadható „jósági fokú” művet is találni!

Ez elszomorító. Ezért én nem szívesen írok kritikát.

De sajnós muszáj. Muszáj, mert hátha segít ez is valamit abban, hogy a világ, s ezen belül a hazai sci-fi termés és termelés kikerüljön abból a borzasztó mély gödörből, amiben jelenleg van. Sőt, amibe egyre mélyebben merül. S mindig mikor már azt hiszem hogy ennél lejjebb igazán nem csúszhat, kiderül hogy igen nagyot tévedtem, mert igenis újra meg újra alulmúlja magát! Lassan rá kell jöjjenek, hogy amint nincs legkisebb negatív szám, úgy nincs mértéke annak, ameddig a sci-fi süllyedhet, nincs egy határ amire azt mondhatjuk: ez már tényleg mindennek a legalja, ennél lejjebb már nem süllyedhetünk!

De ez már nem is süllyedés, hanem zuhanás, és fejünk felett dögletes lehelletét eregetve zárul össze a csupán öntömjénezésre képes szennyirodalom mocsara! Csoda-e hát, hogy ilyen állapotok mellett teljes joggal néz le bennünket az „igazi irodalom” számos apostola?!

Nem mintha körükben nem születnének rossz művek. De nem ennyi és nem ennyire rosszak!

Sőt: nem kizárólag rosszak. Mert a sci-fi berkein belül amire azt mondhatjuk hogy üdítő kivétel, még az is csak úgy legfeljebb jó közepesnek mondható a világirodalom nagy átlagát tekintve, a minőséget tehát most nem csak a sci-fi művekre leszűkítve.

Kritikát kell tehát írnom. De mert már oly csodálatos haladást értünk el a demokráciában, s mert nem vagyok önmagam ellensége, ezért hát jogos önvédelemből, s mert senkivel nem is akarok személyesen összeveszni, nem nevezek meg egyetlen konkrét művet sem. De remélem abból amit mindjárt leírok, minden Tisztelt Olvasóm, a sci-fi élvezői és alkotói egyaránt, következtetni tudnak arra, mely művekről is beszélek, s az ezután olvasandó műveket is el tudják helyezni egy értékskálán, amit ugyan, nem tagadom, saját ízlésemhez mércézek, de remélem olyan általános alapelvek alapján alkotok meg, melyek mégis némi joggal nevez-tethetnek ki ízlésmércéül.

Különben is felesleges lenne egyes konkrét szerzőket ostromozni. Az író úgy van ezzel, hogy a kritikusa, amikor dicséri, igazat mond, amikor meg lecsepüli, bírálja, akkor a kritikus a hülye és nem ő. Ez érthető reakció, mert minden mű az írónak szellemi gyermeke, s melyik szülő ne

kapna kaszára-kapára, ha gyermekét támadás éri?! Én magam is irogatok, s én is így érzek a kritikusokkal szemben.

E kritikám tehát nem az íróknak szól, hanem az olvasóknak, őket akarom megóvni bizonyos tévedésektől.

Hogy melyek ezek a tévedések, azt azonban kicsit később fejtem ki. Előtte ugyanis szükséges tisztázni, épp e tévedések veszélyességének megértése végett, néhány szempontot azzal kapcsolatban, hogy egyáltalán mi is lehet nemcsak a sci-fi, de úgy általában minden irodalom célja.

Nos, nézetem szerint (mert nem titkoltan személyes véleményt mondok, de szilárd meggyőződésem hogy igazam van) bármiféle nem kifejezetten tudományos, tehát nemcsak szűk olvasóközönségnek szóló, és nem reklámcéllal készült irodalmi alkotásnak a következő céljai/szándékai lehetnek:

1. Szórakoztatás.
2. Valamely bizonyított tudományos tény, gondolat ismeretterjesztése.
3. Valamely nem bizonyított, de némi fenntartással mégis tudományosnak nevezhető, tehát valószínű elmélet megismertetése a szélesebb olvasóközönséggel.
4. Az író egyéni gondolatainak megismertetése az olvasótáborral.
5. A – főleg nem felnőtt – olvasók nevelése a szó legtagabb, de elsősorban erkölcsi értelmében.

Remélhetőleg nem felejtettem ki semmiféle szempontot. És ezek után nézzük meg, hogy a jelenlegi, sci-finek és fantasynak nevezett alkotások milyen értelemben elégitik ki a fenti követelményeket! Az általam nyelvészeti szörnyszüleménynek tartott „fantasy” szó helyett a magyar nyelvbe jobban illeszkedő „fanti” kifejezést fogom használni ezután, amit azonban nem én találtam ki, hanem még régen valaki egy erről szóló pályázatra küldött be,^{*} de erről évekkel ezelőtt olvastam, és sajnos nem emlékszem az illető nevére! Elnézését kérem ezért. Megérdemelné hogy emlékezzünk rá.

De még mielőtt részletesen kifejteném e pontokkal kapcsolatban véleményemet, óhatatlanul szükséges, hogy megmondjam, miért kell e szempontok valamelyikét kielégíteni egy műnek, ha azt akarja hogy ne csak szózuhatagnak, de irodalmi alkotásnak neveztesse! Arról van szó ugyanis, hogy egyáltalán nem muszáj, hogy egy bizonyos mű egyszerre tegyen eleget mind az öt szempontnak. De legalább ezek közül egynek eleget kell hogy tegyen, másképp nincs célja. A legtöbb mű amit olvastam, egyedül arra épít hogy szórakoztató legyen. Ez nem baj. Nem szabad lebecsülni és lecsepülni a „csak” szórakoztató irományokat. Elég baj az hogy manapság óriási tömegek az írás által már szórakozni sem tudnak, és örökké csak a video és TV előtt ülnek dülledt szemekkel!

De mit mondjunk azon művekről, melyek még csak nem is szórakoztatóak?! Ezek nemcsak fölöslegesek, de károsak is, mert értéket nem képviselnek, ehelyett részei lesznek a társadalmunkat vízözönként ellepő, s mind nagyobb mértékben meghódító információs környezet-szennyezésnek, s létükkel maguk is duzzasztják e szennyáradatot!

Nem én vagyok az első, aki azt dörgi, hogy aki tollat (vagy billentyűzetet) ragad a kezébe, az felelősséget vesz a vállára. Aki a fenti 5 követelmény egyikét sem elégiti ki írásával, az akkor is árt az olvasóknak, ha írása nem hordoz kifejezetten társadalomromboló (például fasiszta) eszméket, egyszerűen azért, hogy újabb hordalékkal fedje be a kulturális értékek úgyszólván elég

^{*} Nem esküszöm meg rá, de talán az akkoriban még létező Ország-Világ című lap pályázatáról van szó.

mélyre került szintjét, még egy lapát szeméttel szórja be őket! S mert egyre több és több efféle irodalmi szemét kerül az olvasók elé, azok szép lassan (sőt, gyorsan!) elfordulnak az írott szótól, és a mozgókép-kultúra hatása alá kerülnek, ami ugyan szintén csapnivaló „minőségileg”, de legalább a befogadása kevesebb agyi erőfeszítést igényel az „élvezőjétől”.

Az ilyen mű, bátran kimondom, nem tesz mást mint prostituálja az irodalmat. Nemcsak a sci-fit, de úgy általában az írott szó egész kultúráját, ám különösen fájdalmas, hogy ezeket a sci-fi és fanti nem rekeszti ki berkeiből, nem lép fel egy egészséges öncenzúra, és nevünket adjuk ezekhez a förtelmekhez! Ez legalább annyira helytelen, mintha az ENSZ a nevét adná mondjuk egy terrorcselekményhez – miként vélekednénk akkor róla?! De áttételesen más műfajoknak is kárt okozunk ezzel, mert az olvasókban, talán nem is véletlenül, erősen él egy olyan meggyőződés, hogy a sci-fi és fanti a legkönnyebben „emészthető” alkotások, ha tehát még itt sem talál élvezeteket, akkor a többi, „nehezebb” irodalommal már meg sem próbálkozik.

És itt rögvest szeretnék eloszlatni egy tévhitet. Én a fenti 5 szempontot kizárólag a mű tartalma alapján fogalmaztam meg. Egyáltalán nem foglalkoztam a kivitelezés szempontjaival. Azzal tehát, hogy az úgynevezett téma (már ha van benne egyáltalán ilyen) miként van megírva „művészileg”. Az ugyan még az én girnyó kritikusi eszem számára is nyilvánvaló, hogy a közölhetőséghez szükséges megütni egy bizonyos minimális színvonalat, s bár lenne elképzelésem, mégsem akarok most belemenni abba, hogy ez szerintem milyen kritériumok alapján határozható meg. De arról gondolom senki nem is vitatkozik, hogy efféle színvonal, mint minimum, természetesen létezik. Én most inkább arról szólnék, hogy véleményem szerint, ha a fenti 5 szempont egyikét sem elégíti ki egy alkotás, akkor akármilyen művésziessen, akármekkora gonddal írták is meg, szerintem nem szabadna közölni, mert akkor is felesleges, céljavesztett, értelmetlen, és még csak azt sem értük el hogy legalább egy jobbfejta giccsot teremtettünk, azaz segítettünk a világra! Mert a giccsnek legalább hangulata van, mert a giccs épp azért jöhet létre, mert szórakoztat, nem is akar mást (persze ami *csak* szórakoztat, még nem feltétlenül giccs), de ami még erre sem képes, az már annak sem nevezhető! Az egyszerűen környezetszennyezés.

Érdekes különben, hogy a környezetvédők miért nem lépnek fel az információs környezet-szennyezés ellen! Hiszen olyan társadalomban élünk, ahol az információ mind nagyobb és nagyobb értéket képvisel! S bár információfeldolgozó és -tároló mesterséges kapacitásaink egyre nőnek, de agyunk befogadóképessége igencsak korlátozott, s ezt teletömni mindenféle szeméttel, egyszerűen az emberiség ellen való büntetés! Efféle információs szemétnak tartom például az autópályák környékén az óriásplakátokat (ez ráadásul a tájat is elcsúfítja), a mind jobban elburjánzó reklámrengeteget, akárhol legyen is az, azt hogy már lassan még a fogkrémes tubusokon, de más élelmiszereken is minden reklámmal van tele, meg a legkülönbözőbb lapokban megjelenő horoszkópokat, UFO-történeteket is. Jó, van aki hisz ezekben, van talán aki igényli (fel nem foghatom, miért), de az ne a napilapokban olvasson ezekről, hanem a megfelelő „szak”lapokban, talán még e lapok is örülnének annak ha máshonnan e témák kitiltatnának, mert konkurrencia nélkül maradnának.

S persze mindezt a sok szemetet a fogyasztókkal fizettetik meg. Afelől nyugodtak lehetünk! Lassan a csomagolás+reklám többbe kerül már mint maga az áru!

Na már most, hogy miért prostituálja a könyvszemét az irodalmat? Azért, mert másra sem alkalmas csak az író (ha annak nevezhető) exhibicionista magamutogatására. Ugye elitéljük a mutogatót bácsit? Neki ez a mutogatás örömet okoz, de károsítja a gyermeki lelket, legalábbis azt mondják komoly pszichológusok. (Lenne némi ellenvéleményem, bár én nem vagyok mutogató, de ezt most hagyjuk). A mutogatásnak haszna nincs, aki teszi annak élvezetet

okoz, annak aki e cselekmény elszenvedője, kárt okoz, tehát elítéljük. Az irodalmi szemét alkotójának az alkotás, a szellemi magamutogatás örömet okoz, a befogadójának kárt, azt hogy milyen kárt előbb magyaráztam meg, haszna az egésznek nincs – tehát ugyanilyen alapon elítélhető az egész. Ha azonban az írónak sem okoz örömet az alkotás, mert ez is lehet, akkor még rosszabb az ábra, mert akkor ő olyan mint a ringyó, aki ugyan lefekszik mással pénzért, de neki az nem okoz örömet, s miként így a ringyó prostituálja a szeretkezést, ugyanúgy prostituálja az ilyen író a művészi folyamatot, az alkotómunkát!

S most ezután vegyük sorra az egyes pontokat. Kezdjük az elsővel: mi kell hozzá hogy egy mű szórakoztató legyen?!

Úgy tűnik, minden korosztálynál más. Ami szórakoztatott kisgyermekként, nem szórakoztat most, s talán nyolcvanévesen egészen más dolgok szórakoztatnak majd mint most. S más-más társadalmi rétegeknek is más és más szórakoztató.

Ez azonban csak a látszat. Valójában könnyedén válaszolhatunk e kérdésre. Az olvasónak az a szórakoztató, ami valamely tudatosult vagy rejtett vágyát képzeletben kiélni segíti!

A vágy valóban eltérő lehet életkor és társadalmi rétegek szerint. De a fenti definíció mindegyikre igaz.

A vágyak sokfélék lehetnek. Vágy a hatalom iránt, vágy a pénz iránt, vágy a szerelem, gyöngédség, tudás iránt, de lehet akár vágy a világból való kivonulás iránt is.

De vágyak vannak az emberekben, és mert a való világban nem élhetik ki őket (még a leggazdagabb emberek sem élhetik ki *minden* vágyukat), ezért itt bő helye van az irodalom munkásainak örömet teremteni, igen, teremteni az örömet, azzal hogy efféle képzeletbeli kielégülési formákat, lehetőségeket, tulajdonképpen pótszereket nyújtanak az olvasóknak. Ez igaz hogy egyfajta lelki mankó, de akkor sem megvetendő: akinek kell, annak nagyon is hasznos a mankó, meg se tud lenni nélküle, és szellemileg sajnos mindnyájan nyomorékok vagyunk többé-kevésbé.

Még azok is, akik nem szeretnek olvasni. Csak ők eleve lemondtak a szellemi mankók e fajtájának segítségéről.

Na és most rögvest rátérhetek egy fontos „műfaj” kritizálására, csak így általában az egész műfajról beszélve, istenőrizz hogy sajtópert akasszanak a nyakamba mert megemlítek konkrét szerzőket!

Arról a „műfajról” van szó (csak így, idézőjelben), ahol mindenki macsó. A kiberpunk, meg a társai. És itt most teljesen mindegy, hogy a történet Magyarországon játszódik mostanában, vagy a távoli jövőben, még az sem érdekes, hogy használnak-e benne csúnya szavakat. Az a lényeg, hogy egyetlen olvasó sem képes szerintem élvezni olyan művet, amelyben nem lelhet fel még nagyítóval sem valakit, akivel szellemileg azonosulhatna, akinek drukkolhatna. Mi a jó ugyanis az öncélú erőszakban?! Az efféle „mű” csak annyit képes mondani: mindenki rossz, mindenki gonosz! Illetve ha a cselekmény ideje a messzi jövő, akkor ezt mondja: mindig mindenki gonosz lesz! Ha meg valami távoli bolygón játszódik a „sztori”, akkor ezt mondja: mindenütt gonosz mindenki!

Ezeket egyszerre is mondhatja a mű. De ez akkor is szellemi szemét. Az hogy mindenki gonosz, először is nem igaz. De még ha igaz is, ezt tudhatja mindenki (hiszen ha mindenki gonosz, akkor gonosz az Olvasó is, és ő csak tudja), tehát ezt elmondani felesleges, ráadásul azon kevesekben, akik esetleg mégsem gonoszak, legfeljebb alapos depressziót ébresztenek az efféle művek. Hiszen e művek a kiutat sosem mutatják meg! Márpedig a legtöbben nem szeretünk macsók lenni, erre alkalmasak sem vagyunk mert nem vagyunk olyan erősek, sőt,

olyan kegyetlenek sem, hogy a gazdagságról ne is beszéljünk! Úgy mellékesen: az emberiség fele nőkből áll! Ők hogyan legyenek macsók?!

Különben is, a férfisovinizmus ideje rég lejárt! Ha pedig egy mű olyannak mutat be egy nőt, mint aki lélekben mégis macsó, az különösen ártalmas, mert felesleges elmosni a nemek közötti különbségeket, még a lélektani különbségeket is. Ha kipusztul egy növény- vagy állatfaj, az egész világ szegényebb lesz, ehhez hasonlóan szegényebb lenne a világ, ha a nő és a férfi azonos lelkialkatúvá züllene. Főleg ha az a közös nevező az érzelemmentes brutalitás volna!

Visszatérve azonban kedvenc témámra, a hősré: nos, a hősnek pozitív hősnek kell lenni! Az, aki elmond egy történetet egyesszám első személyben, a narrátor, még nem feltétlenül hős! A hős az az, aki pozitív. Az úgynevezett „negatív hős” nagyon rossz kifejezés. Helyesebb lenne így nevezni: negatív főszereplő! A hős azért hős, mert ha nem is abszolút mértékben, de legalábbis túlnyomórészt pozitív jellemvonásokkal rendelkező személy. S még azért is, mert sikeres. Nem kell hogy mindenben százszázalékos sikert érjen el, de legalábbis mérhető, érzékelhető sikert.

A hős nem muszáj hogy természetes személy legyen, jogásznyelven szólva. Csak az a lényeg hogy az olvasó azonosulhasson vele, s beleélve magát a szerepébe, sikerélményhez jusson. Lehet tehát a hős akár egy robot, egy idegen lény, egész nép, egy bolygó, egy nemzetiség, egy intézmény, sőt, akár egy nagy eszme is, melynek diadalra kell jutnia (például a női egyenjogúság, vagy az hogy az úrkutatásokat igenis folytatni kell, vagy hogy a bolygó nemzeteinek egyesülnie kell, vagy bármi más), vagy egy tudományos felfedezés igazának bebizonyítása. Tehát a „hős” sokféle lehet, de hősnek lenni kell! Nem lehet egy mű szórakoztató, ha nincs benne hős, még hozzá, ezt nem lehet eléggé kihangsúlyozni, pozitív hős, ha szabad így írni: hős+, sőt, annyira kifejezetten pozitív hős, hogy írjuk így: hős++!

Létezhet olyan mű, amiben már írása közben számíthat rá az alkotó, hogy talán nem mindenki tartja egyértelműen pozitívnak a hőst. Nagy ilyenkor az író felelőssége, hogy úgy alakítsa a cselekményt, a párbeszédet, hogy ez esetben az olvasó előtt egészen világosan kitűnjék, hogy kit is tart hősnek az író! Efféle vitatható „szellemi” hős lehet például ez az eszme: »A világban nőuralmat kellene bevezetni, mert az sokkal jobb lenne az egész emberiségnek!« Ezzel az eszmével biztos sokan nem értenek egyet. (Én igen). Ha tehát az író erről (vagy más vitatható eszme uralomra jutásáról, győzelméről) ír, álláspontját ki kell fejteni, egyértelműen, vállalnia kell nézeteit, s így azon olvasók, akik egyetértenek vele, élvezni fogják művét, szórakoztatónak találván azt, akik azonban nem értenek egyet, azok számára e mű azon alkotások közé tartozik, melyek a 4. pontba sorolhatók, ahol tehát az író a saját egyéni gondolatait fejt ki. Bármely szempont szerint is azonban a mű értékesnek nevezhető.

De a reménytelenséget, kiúttalanságot, gonoszságot reklámozni felesleges! Még akkor is az, ha a világ valóban ilyen, sőt, akkor még nagyobb kötelessége az írónak a jó és a szép bemutatása.

Ne tévesszük össze e műveket ugyanis az antiutópiával! Annak megvan a maga helye az irodalmon belül. Csakhogy az antiutópia is lehet szórakoztató, ha ugyanis például humorosan írják meg, akkor olvasása közben az olvasó a saját korának kibicel, élvezi hogy a mi világunk mennyire jobb amannál, sőt, az igazán jó antiutópiákban az író kiutat mutat, hogy hogyan kellene a leírt negatív tendenciákat felszámolni vagy kikerülni! E nélkül alkotása silány, értéktelen, sőt: veszélyes, nem más mint modern rémmese, hogy ne tudjunk jól aludni éjszaka. A „macsó-hősköltemények” csak arra jók, hogy az ifjú olvasókban kineveljék a meggyőződést: „Légy minél keményebb haver, légy kegyetlen, erőszakos, másképp megdöglesz!

Minden szépség s főleg gyöngédség megengedhetetlen luxus, mert gyöngeséged forrása lehet!”

Igen, e művek, melyekben nincs hős++, ezt az üzenetet hordozzák. Csoda-e tán ezek után, ha tizenévesek komolyan macsóskodnak, és géppisztollyal lemészárolják a tanári kart meg osztálytársaikat?! Gondolom, eközben igazán „dögös fickóknak” tartották magukat! Hozsánna néked jótéteményedért, ó dicső kiberpunk!

Mi más ez, ha nem szellemi környezetszennyezés?!

Akarunk ilyen világban élni?! Persze hogy nem! Akkor pedig be se mutassuk, mert a sok hülye még követendő példának tartja!

Ne higgyük még azt sem, hogy azok a filmek vagy könyvek ártalmatlanok, ahol a sok erőszak bemutatása után végre a rendőrség elkapja a gonoszt. Mert azt, hogy ötvenhat percben a gonosz nyugodtan robbantgatott, késelt, lödözött, erőszakolta a nőt, kínozta, és mindeközben mert gazdag volt, hajlongtak előtte alázatosan (talán még a nyomozó is), ezt az ötvenhat perces sikersztorit nem ellensúlyozza az, hogy az utolsó négy percben rács mögé kerül, vagy akár „kinyírják”. A közönség ugyanis nem az utolsó négy percre emlékszik elsősorban, hanem az előző ötvenhatra. Legfeljebb azt gondolja: „A muki nem volt elég ügyes a végén, én jobban csinálnám!”

Márpedig ha ez ártalmas, mennyivel ártalmasabb lehet az a „mű”, ahol még el sem kapják a gonoszt, már csak azért sem, mert esetleg nincs is jó szereplő, hős++ a műben, aki megtehetné ezt, mert csakis gonoszok, gonosz személyek vagy bandák harcolgatnak oldaltucatokon át! Ha van ami erkölcsromboló, hát ez aztán az!

Persze, ezzel már át is értem az ötös pontra, a neveléshez. Nem sorrendben haladok, de sebj!

Az irodalom egyik célja a szórakoztatás mellett az lehet, hogy követésre méltó példát állítson az emberek elé. Tulajdonképpen ennek egyik alfaja a csupán szórakoztató irodalom, amely nem akar ugyan nevelni, de épp azáltal szórakoztat, hogy az olvasó olyan ember (vagy általánosabban szólva: hős) győzelméért izgulhat, aki az ő saját erkölcsi elveivel rendelkezik, annak mintegy kivonata, sűrítőménye, tehát épp azért azonosulhat vele és győzelmével, mert erkölcsileg közel áll hozzá.

A szórakoztató irodalom, kissé sematikus és elnagyoltan fogalmazva, ezt mondja, ez a jelszava: „Ilyen vagy, s mert ilyen vagy, győzöl, vagy legalábbis győzhetsz!”

A nevelő célzatú regény annyival komolyabb hogy ezt az üzenetet sugallja: „Légy ilyen, mert akkor győzhetsz ha ilyen vagy!”

S itt megint vissza kell térnem az erőszakhoz: sok műben még győztes sincs, ezért depressziós hangulatú, de amiben mégis van győztes, ott az elérendő cél messze nem indokolja a győzelem érdekében bevetett erőszakmennyiséget! Márpedig gondoljunk bele: valóban arra akarjuk nevelni az ifjúságot (és a felnőtteket is) hogy minden apróságban erőszakkal és kegyetlenséggel akarjon győzni?! S ilyen mérvű kegyetlenséggel?!

A kapitalizmus amúgy is kíméletlen, versenyszellemű, erőszakos társadalom. Ezt még fokozni is akarjuk?!

A másik a szex. Nem vagyok a hagyományos monogám családmodell megszállott védelmezője. Azt se mondom hogy a sűrű ki kell tartani a férjünk-feleségünk mellett, főleg ha az okot is szolgáltat a válásra. Sőt még azt se mondom hogy feltétlenül össze kell házasodni, s papi vagy önkormányzati áldás nélkül nem lehet egy jót szexelni, még akár egyszerre több emberrel is. De azt igenis mondom, hogy a szexnek alapvetően két funkciója van:

1., szaporodás

2., gyönyörszerzés, mind testileg, mind lelkileg.

Na már most, az utóbbi időkben sajnálatosan elszaporodtak az olyan könyvek, ahol a szereplők nyilvánvalóan nem a szaporodás érdekében koitálnak (ami még csöppet sem volna baj), de kitűnik a leírásból, hogy még csak különösebb testi vagy lelki örömet, kéjt sem éreznek! Na hát, az efféle művek ezt az erkölcsi nevelést hordozzák üzenetként szerintem: „A szex unalmas!”

Hát kérem, miért akartok ti írók ettől az örömtől is megfosztani bennünket?! Akad ugyan nő akinek a szex nem okoz örömet, s csak kötelességből végzi az „ágymunkát” a férjével, de nem az efféle hozzáállást kell reklámozni. S még az ilyen nőknek is okozhat a szex ha nem is testi, de lelki örömet, ha érzelmileg kötődnek a partnerükhöz. Egészen világosan kiderül azonban sok műből, hogy amikor már az első kilencven másodperc után ágyba bújik a férfi meg a nő, ott abszolúte semmiféle érzelmi kötődés nincs közöttük. Az a sivárság, vagy hogy úgy mondjam, szinte tudományos precizitás, amivel leírják a történeteket, az a hideg érzelmentesség, az még akkor is arra utal hogy nem éreztek a szereplők semmi különösebb örömet, ha a leírásba az író esetleg úgy mellékesen becsempészi azt a szót hogy orgazmus, s esetleg egy fél mondatnál azt is megemlíti hogy „a nő a kék pillanatában lehunyta a szemét és hátravetette a fejét”.

Ráadásul, olvastam olyan novellát ahol aztán kiderült, hogy a nő még ezt is csak színlelte. Igaz, az a novella is a már kárhoztatott kiberpunk ihletésében született.

Szóval, a szex nagyon erős fűszere az irodalomnak, ezért csínján bánjunk vele és csak nagy cél érdekében vessük be, mert a konyhaművészetben sem jó mindig az erős fűszerezés! Nem szabad a közöszlést rutinként emlegetni, mint a reggelit vagy fogmosást. Jobb ha szexről nem is írunk, ha már nem vagyunk képesek a maga méltó helyére állítani a műben. Ha mégis rengetegszer emlegetjük, azt szinte csak egy esetben tartom megengedhetőnek: ha valami furcsa nép szokásait írjuk le, különös tekintettel éppen a szexuális szokásaikra. Mert ha a szex a téma, akkor arról írunk, ez rendben van. De akkor nem lehet közömbösen írni róla: akkor a szex-szokásoknak valóban furcsáknak kell lenniük, és ezeket vagy dicsérni, vagy kárhoztatni kell, nem közömbösen viseltetni velük szemben! Lehet persze hogy az egyik szereplőnek ez a szokás tetszik, a másiknak nem, de közömbösek nem lehetnek sem ők, sem a szexuális aktus résztvevői!

Fontos tehát a nevelés. Én mint férfi, sokkal szívesebben szexelek olyan nővel aki élvezzi azt, mint közömbössel, jobb hát ha olvasóink elé nem frigid nőideált állítunk! És férfieszményként is elfogadhatóbb a partnerével törődő, neki örömet okozó, s nem a rideg-érzéketlen, csak a maga bizsergésével törődő hím, nemdebár?!

Rátérek akkor a kettes pontra. Ezt a hármassal együtt tárgyalom.

Itt aztán van bőven információs környezetszennyezés! Félreértés ne essék, nem vagyok az ellensége a nem tudományos fantasztikumnak. De lássunk világosan: sokan a tudomány eredményeit mégiscsak jelentős részben az irodalomból ismerik meg. Ha tehát az író olyasmit ír, ami nyilvánvaló lehetetlenség...

De álljunk meg egy pillanatra, mert máris látom hogy belém kötnek: Honnan tudom én, aki még csak tudós sem vagyok, hogy valami biztos lehetetlen?!

Nem tudom. Valóban, akár talán még az időutazás is lehetséges lesz egyszer (bár én nem hiszem). De minden „kitaláció” lehetséges-voltának van egy adott valószínűsége, amit azt hiszem minden értelmes, s a tudományok terén kicsit is tájékozott ember (és sci-fi szerzőnek

ilyennek kell lennie) elég jól meg tud becsülni. A fénynél gyorsabb haladás például jelen pillanatban meglehetősen valószínűtlen, akárcsak az időutazás. S még lehetne sorolni a példákat. A génebézészet azonban igencsak valószínű a közeli jövőben!

Na tehát, hogy pontosabban fogalmazzak, nem mondom azt hogy ne lehetne akár teljesen valószínűtlen dolgokról is írni. Lehet, szabad, sőt, néha kell is. De minél valószínűtlenebb témát, eszközt használ egy író, annál nagyobb a felelőssége, mert sokan az olvasók közül készpénznek fogadják el a legnagyobb bárgyú blödségeket is ha le vannak írva, mert az írott szónak nagy a tekintélye! Ha tehát valaki teljesen valószínűtlen dolgokról ír, akkor lássa világosan hogy ő igenis valószínűtlen eszközt használ fel írásában, s kell hogy legyen valami egyéb, valószínű célja, mely e „kemény” eszköz bevetését indokolja!

Mondok képszerű példát. Ha valaki mondjuk időutazásról ír, akkor lehet ezzel az a célja, hogy bemutassa a múltat, a történelmet a jelen kor emberének szemével. Ez elfogadható indok. Nem elfogadható akkor, ha az egész cselekmény alig áll másból mint az elutazásból és visszatérésből, mert ezzel csak azt mondja: időutazni lehetséges!

Ez pedig legalábbis igen vitatható álláspont.

Ha valaki fénynél gyorsabb űrhajókról, vagy téráttevős járművekről, hipertéri közlekedésről, ilyesmikről ír, melyek (sajnos) már bevett eszközei a sci-finek, akkor tudnunk kell, hogy a tudomány jelen állása szerint ezek még nemcsak nincsenek, de megalkotásuk elméleti lehetőségei sincsenek nagy vonalakban sem megalkotva! Ilyen eszközök használatát csak egy másik cél szolgálata indokolhatja, ami lehet például a világűrben uralkodó természeti törvények megismertetése, vagy annak taglalása, milyen kulturális konfliktusok lehetnek egy idegen civilizációval való találkozáskor, stb. De nem indokolhat ilyesmit az, hogy írjunk valami bárgyú történetet holmi hercegnőkről és űrlovagokról, akik úgy száguldoznak a csillagok közt extra-hiper-szuper-atom-tachion-miegyéb űrjárgányukon mint a „kovbojok” a lovaikkal, mert az ilyesféle kaland-a-kalandért történeteknek hercegnőkkel és hősökkel sokkal megfelelőbb az ókor vagy a középkor mint a jövő, ezért felesleges tudománytalansággal mételyezni az olvasót, kicsi célokért ne vessünk be vitatható, erős eszközöket, mert verébre sem lövünk atombombával!

A vitatható és erősen valószínűtlen eszközök végül is afféle modern köntösbe öltöztetett varázspálcák. S a varázsló sem használja a mesékben lépten-nyomon a varázspálcát! Sőt, nincs is varázspálca minden mesében!

Aki nem így ír, aki ezt nem veszi figyelembe, az saját exhibicionista céljai érdekében már nemcsak az irodalmat, de a tudományt is prostituálja.

A baj különben nem azzal van, hogy valaki nemlétező eszközt használ egy történetben. A baj ott van, hogy senki nem hisz már a varázspálcában (óvatos leszek: a legtöbb ember nem hisz benne), de mindenféle tudományos köntösbe bújtatott varázspálcák és repülőszőnyegek (hiperatomizé űrhajók) létezését elhiszik. Ha tehát az irodalmi mű céljai érdekében csoda kell, ám legyen, de a csodacsináló miskuranciának használjuk a hagyományosan csodásnak kinevezett repülőszőnyeget, varázspálcát, csodafüvet, egyebeket, és ne a tudományos megfelelőiket, ha csak egy mód van rá! Igaz, akkor a mű már nem nevezhető sci-finek! De hát olyan fontos az hogy annak neveztethessék?! Ha jó a mű, akkor nem az a lényeg, mi a műfaji besorolása!

Én jobban kedvelem a régi, mint a modern mesét. S az a gyanúm, azért alkotnak sokan épp a sci-fi berkein belül, mert itt alacsonyabbak a műfaji követelmények mint az irodalom más tájain! Elég ha csak szerepeltet egy robotot vagy űrhajót a regény vagy novella lapjain, s máris elfogadják az alkotását, *hiszen ez sci-fi!*

Így aztán a tehetségtelen írók akkor is modern varázspálcákkal ügyködnek, ha ez nem is volna szükséges. Így biztosabb a kiadatás.

Végül már csak arról a pontról kell beszélnem, ami az író úgynevezett saját gondolatairól szól.

Azért csak „úgynevezett”, mert lehet hogy azt a gondolatot valaki már valahol leírta. De ez nem baj, még csak nem is feltétlenül plágium, ha jobban, másképp, más összefüggésekben lett a gondolat leírva.

De az isten szerelmére, ehhez az kell hogy legyen a műben gondolat!

A gondolat megintcsak lehet például egy eszme, tegyük fel a már idézett nőuralom, de olyasmi is, hogy mondjuk miként alakult ki egy vallás, teremtménysz, vagy miként értik félre valaki jóakarátát (például emberek az idegenek jóakarátát, vagy az idegenek az emberekét), vagy hogy a szerelem mindent legyőz, vagy bármi más.

De gondolat kell! Nem számít gondolatnak holmi homályos áltudományos elmélkedés valamiféle különleges szerkezetről! Az effélét bízzuk a tudósokra! Ez nem gondolat, csak a már említett tudományruhas varázspálca!

Persze gondolat és gondolat között óriási különbségek vannak. Gondolat az is hogy a világ rossz és nincs kiút, de erről már szoltam. Vannak közlésre nem méltó gondolatok. Írhatunk róla hogy a világ rossz, de akkor mutassuk meg a jobbátétel útját! Gondolat az is hogy csak akkor viszed valamire ha erőszakos, kíméletlen, „dögös fickó” vagy, de ezzel sem érthetünk egyet, ez nem méltó a tollunkra, mert ez nem más mint burkoltan a fasizmus dicsőítése! Gondolat az is, hogy a szex unalmas, de ez meg egyenesen nevetséges.

Aki tehát e csoportba sorolandó művet alkot, jól fontolja meg hogy milyen eszme népszerűsítése mellett kötelezi el magát, mert felelőssége óriási!

Erről tehát nem is írok többet.

S most, hogy sorra vettem minden szempontot, mely alapján értékesnek nevezhető tartalmilag egy mű, meg kell említenem a megjelent művek egy olyan csoportját, amely ugyan nem kiberpunk, de legalább annyira nem kedvelem. Ezek pedig azok a művek, melyeknek abszolúte semmiféle cselekménye nincs. Persze mondanivalója sem.

Mert a kiberpunk legalább közöl valamit: azt hogy mindenki rohadék, s a jövőben csak a még nagyobb rohadékok viszik valamire, s ez biztos így lesz, semmit nem tehetsz ellene! (Mert ha lehetne tenni ellene az író szerint, akkor kötelessége volna bemutatni hogy mit és hogyan). Ez ugyan káros mondanivaló, ezt az irányzatot, ha volna elég hatalom a kezemben, természetesen azonnal betiltanám, de tagadhatatlan, hogy ez a „műfaj” legalább ki akar fejezni egy (elítélendő) gondolatot. Hanem vannak művek, melyekről még ez sem mondható el. Nincs benne gondolat, cselekmény, semmi. Azaz, csak látszólagos cselekménye van. Megy a főszereplő (szándékosan nem hőst írtam), valami történik ugyan vele, de az eseményre semmi magyarázat, semmi tanulság, semmi távolabbi kihatás, társadalmi következmény – hát kérem, akkor mi a nyavalyának írták ezt?!

Megjegyzendő, hogy ez a fajta írásmód főleg nem is annyira a sci-fi, mint inkább a fanti területén harapódzott el. Bár sajnos gyakran sci-fi antológiákban jelennek meg ezek mégis, tehát sci-finek neveztetnek, de helytelenül. Ez különben általános tendencia. Más, igazán cselekményes, sőt, néha még olvashatónak is mondható művek is akadnak tömkelegével, melyeket sci-finek neveznek, holott a legfantibb fantik.

Mert kérem mi a fanti? Olyan fantaziálgatás, (onnan kapta a nevét) mely nem szakított a mesék hagyományos eszközeivel, bátran szerepeltet varázslókat, ördögöt, boszorkányt, vámpírt, szellemeket, trollokat, orkokat, akár még isteneket is.

Nekem ugyan a mostanában megjelenő fantik már túlságosan is vértocsogósnak tűnnek, ahol magáért a vérontásért írnak csak az írók, ők is istenítik az erőszakot, tehát ezek nagyrészt elítélem (közelébe sem jutottak ezek Tolkiennek, bár a Gyűrűk Urának is vannak hibái, de nem akarom részletezni őket), mégis, a fanti legalább vállalja testvéri rokonságát a mesével és mitológiákkal.

Akadnak azonban művek, melyek tulajdonképpen fantik, de nagyobb megbecsülést remélve (és sajnos meg is kapva) aljasul mint a kém, álcázzák magukat, mégpedig sci-finek. Az olyasféle alkotásokra gondolok például, melyekben polipszerű lények az emberek tarkójára ülnek és irányítják őket, vagy a hasukba bújnak, vagy sugarnak bennünket az idegen lények, s a hősnek nevezett főszereplő felveszi velük a harcot. (De ez csak egy változatra példa). Hát kérem, ennek semmi de semmi köze a sci-fihez! Még akkor sem ha ezek a lények UFO-val vagy hiperatomizé űrhajóval vagy teleportációval érkeztek, de még akkor sem ha atom-sugárzás hozta létre őket! Ez nem más mint a régi jó hagyományos vámpírtörténet vagy kísértethistória újramegírása sci-finek álcázva! Ebben nincs tudományos ismeretterjesztés, nincs mondanivaló, hacsak nem az hogy minden ami nem emberi, veszélyes (de ezzel sem érthetünk egyet), nincs benne erkölcsi vagy bármilyen nevelés, legfeljebb az az egy hogy a „hős” szembeszáll a gonosszal. De ez sem meggyőző, mert ehhez egyrészt nem kell sci-fi, másrészt nem mondják meg azt sem, mi az idegenek célja, egyáltalán miért gonoszak?! Az nem érv hogy el akarják foglalni a Földet. Miért akarják elfoglalni?! Tessék nekünk megmondani kérem! Wells marslakóiról legalább tudni lehetett hogy a vérünk kell nekik, de ezekről még általában ezt sem mondják ki, holott ez is gyöngécske érv, mert ha mi elmennénk egy idegen bolygóra, az még csak elképzelhető hogy mondjuk ásványkincsei miatt el akarjuk foglalni (bár ehhez például a Plútó közelebb van), de valószínűtlen hogy az ottani életformát gusztusosnak és étvágygerjesztőnek találnánk!

Úgy tűnik, ezekben a nyomorúságos fércművekben az idegenek célja semmi más csak maga a sugaraztatás vagy hogy a gyomrunkban ücsörögjenek. Csak azért találtattak ki hogy legyen egy kis kaland leírására lehetőség.

Már elnézést, de akkor inkább afrikai vadászkalandokat olvasok, azt legalább tudom hogy létezik valóban oroszlán meg orrszarvú, s nem kell elnyomnom a hitetlenkedésemet amikor valamiféle értelmes baktériumokról olvasok!

Ez is olyan mint a hipertér meg az időutazás: csak jelentős célért szabad bevetni, különben még a fantáziánkat is prostituáljuk!

Van tehát sci-fi, ami nem sci-fi hanem fanti. A fanti is lehet rossz, sőt alpári (sajnos ilyen is a legtöbb!), de még jobban megvetendő ha nemcsak rossz, de még fantinak sem meri nevezni magát (talán mert tudja is magáról hogy rossz?!)

Azok a történetek ahol nincs cselekmény, általában fantik. Sok ilyen található például a pszichohorror műfajában. Ez aztán végképp elítélendő, mert ha csak arról van szó hogy mondjuk valaki a barátjának érez egy sziklát, de nem derül ki hogy ugyan miért, az hagyján, sok értelme ugyan nincs, de legalább nem neveli erőszakra az olvasót. Hanem amikor csak jönnek a rémségek tonnaszám, s az sem derül ki hogy mi okozza mindezt, sőt, még csak vége sincs az egész műnek (mert még az sem derül ki, meghal-e a főszereplő vagy nem) hát az már igazán bosszantó! A „nincsvége-művek” bennem legalábbis mindig olyan érzést keltenek,

hogy maga az író is tudja hogy fölösleges volt ennyit is írnia, mert nem olyan fontos az egész, és nem éri meg a téma a további fáradozást!

Mindez talán visszavezethető arra, hogy a legtöbb efféle mű nem regény, hanem novella. A novella terjedelme ugyanis erősen behatárolt. Sajnos a legtöbb író novellákat ír, mindenesetre több novellát mint regényt, s különösen kezdő írók választják szívesen a novellát és nem a regényt tollpróbálgatásaik műfajaként.

Ennek pedig egyszerűen az a magyarázata, hogy a novella rendelkezik egy hatalmas előnnyel a regénnyel szemben: rövid, tehát lényegesen kevesebb önuralom, erőfeszítés, elszánás, tehát szorgalom kell a megírásához, sőt, kevesebb ötlet, mert egyetlen ötlet elég egy novellához, de egy regényhez már sok ötlet kell, mondjuk fejezetenként egy, ha pedig mégis egyetlen ötletre építünk egy regényt, mert az is lehetséges, akkor azt az egy ötletet a regény folyamán igencsak sok oldalról kell szemügyre venni, tehát nagyon igényesen, színvonalasan, lelkiismeretesen kidolgozni!

A novella tehát könnyebb műfaj, mert kevesebb időt, szorgalmat, tudást igényel.

Mármint látszólag. Mert ez mind csak látszat. Valójában jó novellát nehezebb írni mint jó regényt. Eltekintve természetesen attól, hogy kevesebb időt igényel.

Éppen ugyanis mert a novella mérete kicsi, nagyon alaposan meg kell fontolni, mire mennyi szót pazarolunk. És ez bizony csak keveseknek sikerül jól, szerencsésen!

A regény más. Ott van idő, hely, oldal kifejtteni mindenféle érvet, ellenérvet, mondanivalót, jobban is szeretek én is regényt mint novellát írni.

De a kezdő avagy tehetségtelen író (olykor mindkettő) azt hiszi hogy a novellában mindent szabad, könnyű az, mert rövid! S emiatt félbe-szerbe hagyja a művét, nem fejezi be, nem ad magyarázatot az eseményekre, mire az olvasó beleélné magát a novella hangulatába (már ha lenne nekije olyanja) akkor már végére is ért! És nem tudni mi történt, miért történt, mi lett az egész vége, semmit nem tudni, az egésznek nem volt célja, s felesleges volt az elolvasására időt szánni (persze a megírására is). Néha nemcsak vége, de még eleje sincs az ilyen novellának!

Még a Tolkien-utánzókra térnék ki újra. (Mert nekem már úgyis mindegy). Azokat illetem e névvel, akik Tolkien színvonalas művéből kizárólag azt jegyezték meg, hogy ott sokfajta értelmes lény szerepel, tehát törpe, ember, troll, ork, „hobbit”, ent, tündér, sas, most hirtelen ennyi jutott az eszembe, elnézést attól amit kifejejtettem! S mert Tolkien művének nagy sikere lett, persze hogy megjelentek az utánzók! Nosza, ők is telepakolták efféle lényekkel a műveiket, sőt, még sok másféle kitalált vagy ilyen-olyan mitológiából előbányászott szerzettel, írtak néhány vérfrócsögös kalandot, s azt gondolták hogy most már minden O.K.

Nem vették észre, hogy Tolkien nem kutyulta össze „értelmeseit” ész nélkül, hanem nagyon is tudatos alapossággal: ő történetében a germán-kelta mitológiára épített, csakis onnan merítette alakjait, népeit, nála minden ilyen nép épp úgy viselkedik, olyanok a szokásai mint a mítoszokban, az egész megfelelő környezetbe, a lovagregény-epika díszletei közé van helyezve, s itt hitelesen is hat! Műve hibái is épp olyanok, amelyek általában elmondhatók egy lovagregényről. Ami nagyjából azt jelenti: van abszolút Gonosz (ez számomra mindig kissé hihetetlen, de lehet hogy csak azért mert már túlságosan is felnőttem), és örökké az elveszett, hajdani dicső múlt után sóvárognak szereplői. Akárhogy legyen is azonban, műve úgy mindenestől mégiscsak jó, mert az alkotórészek szerves egésszé állnak össze. Lehet hogy maga a hangulat nem tetszik mindenkinek, de hangulata van, és egységes hangulata.

Az utánzók műveiről mindez nem mondható el. Úgy fest a dolog, hogy kiragadtak a legkülönbözőbb helyekről néhány érdekesnek látszó népet, szereplőt, ezeket jól összekutyulták, s máris kész a környezet, azt hitték! S mert nem teremtettek mindehhez egy egész vallást mint Tolkien (Ez talán túl nagy munka lett volna), azt mondták hogy ez nem a Földön történik, hanem valami idegen bolygón. Tolkien Gonosz Urát meg (hogy ne legyen plágium) behelyettesítették (esetleg) valamiféle gonosz „fluidummal”, „entitással”, személytelen „erővel”, sőt: „lényeggel”. Művük így giccs a javából, mert az alkotórészek közt nincs összhang, s a nemlétező összhangot lehetetlen pótolni azzal hogy még belekeverünk néhány kitalált népet és szörnyet is a mitikusak mellé.

Már csak azért is, mert ha tudományos hitelt óhajtanak ezen egésznek azzal hogy idegen bolygóra helyezik, rögvest felmerül egy érdekes evolúciós ellenérv: nevezetesen az, hogy nem hiszem, hogy egy bolygón egyszerre több értelmes faj is kialakulhatott. Mert az egyik biztos gyorsabban fejlődik mint a másik, s amelyik előrébb jutott, a kevésbé eszeset holtbiztos hogy kiirtja! Hisz lám, itt a Földön is, az ember utáni legértelmesebbek a majmok és a delfinek, de ezek sem érnek a nyomunkba, s még így is a kiirtás veszélye fenyegeti őket!

Tolkiennek ez megbocsátható, mert az egészet a vallásos teremtéssel és nem a természetes fejlődéssel magyarázta egyrészt, másrészt tőle senki nem is kér hitelességet számon, mert létező mitológiai körre építi művét. De a többiek, az utánzók?!

Ez még fantinak is rossz! Sci-finek meg biztos nem az. Aki azt akarja hogy sci-finek nevezzék, az legyen „science”, vagyis tudományos. Tehát írjon olyasmiről ami tudományos tény, vagy legalábbis jó esélye van rá hogy azzá legyen. Aki nem tudományosan fantáziál, az fantit alkot, de jó ha ott is van valami egyéb cél a kalandokon kívül, mert másképp unalmas! Ha semmi de semmit nem tud kitalálni a szórakoztatás mellé célként a szerző, akkor az összes istenekre kérem, legalább annyit tegyen meg hogy művére „happy end”-et illeszt koronaként, tehát jó véget, hogy az olvasóban megnyugvást és ne szorongást keltsen! Győzzék akkor le a végén végleg azt az abszolút gonoszt, és ne hagyják kétségek közt az olvasót! (Bár ez sajnos még mindig a jobbik eset: némely művekben nincs semmiféle kétség, a gonosz egyértelműen él és virul továbbra is! Az efféle művek ezt sugallják: a Rossz örök! Köszí de ebből nem kérek!)

Könnyedén elfogadom, kész vagyok erre, egy olyan világ létezését, ahol sokféle különböző fajú értelmes lény él, akár orkok, trollok, sőt még sellők is! Oké, legyen ilyen világ. De ez ugyebár nagyon más mint a mienk, tessék hát akkor az én hitetlen, ateista, materialista, sőt: „science-ista” agyammak megmagyarázni „verisztikusan”, tehát hihetően hogy miként jött létre ez a világ, s ne csak azzal hogy emberi űrhajósok jöttek arra a bolygóra, s ezt a lénykutyulmányt már eleve ott találták! Ezzel ugyanis csak az emberek ottlétét magyarázták meg!

Ha meg nem képes az író hihető magyarázatot kitalálni, akkor vallja be írásában hogy vallásos magyarázatra hagyatkozik. Az Úr teremtette így, az ő kifürkészhetetlen akarata szerint!

Ez nekem ugyan kevésbé tetszik, de legalább tisztességes és becsületes út.

Mellesleg: kézenfekvő egy teljesen hihető magyarázat, a génsebészet. Annak lehetőségeiben nem sokan kételkednek. Én sem.

Miután kész a világ, amiben mindenféle értelmes lények vannak, kezdődhet a kaland. De hoppá! Ahány efféle művet eddig csak olvastam, Tolkiéntől kezdve, mindenütt főleg szegény orkokat gyilkolásták halomba! Most komolyan, akad még valaki aki elhiszi hogy van már nemcsak abszolút gonosz „entitás”, satöbbi, de abszolút gonosz nép is?! Se a németek, se a szerbek, se az albánok, se az oroszok, hogy másokat már ne is említsek, nem abszolút gonoszak, jól tudjuk! Miért kellene akkor elfogadnunk, hogy az orkok mind ilyenek?!

Jó, tegyük fel, a legtöbb ilyen. De hát egyetlenegy másmilyen sincs köztük?! Még annak ellenére sem, hogy Tolkien szerint az orkok tulajdonképpen a tündérek elkorcsosított leszármazottai, ez pedig, ha misztikus szemszögből nézzük, azt kell jelentse, hogy nem lehetnek eredendően és velejéig romlottak, kell legyen bennük Jó?!

Nem misztikus alapról nézve még rosszabb a helyzet, akkor egyszerűen életben se maradhatnának ha csupa gonoszból állnak, mert akkor egymás közt sem lehetne népükben összetartás, s rövid úton kipusztulnának, főleg ha mindenki más is őket irtja.

Lehet hogy minden ork ronda. De hogy gonosz?!

Olyan szívesen olvasnék már könyvet egy legalább többé-kevésbé jó orkról! Nem kell hogy hiperszupererkölcös jó hős++ legyen. (Bár lehetne olyan is). De legalább úgy nagyjából és többnyire jó, tehát túl nagy szemétségeket ne műveljen, és törekedjék a jóra!

Mert amit most a fanti művel az orkokkal, az egyszerűen rasszizmus a javából, kérem! Az pedig elítélendő!

Mindezek után pedig visszatérek arra, amit kritikám elején beharangoztam. Óvakodj a most kritizált művektől, Olvasó! Igaz, mikor leülsz egy novellát vagy regényt olvasni, nem tudhatod, mit tartasz a kezében. De miután elolvastad, gondolkodj el kissé rajta, mennyire illik rá a műre az a néhány szempont, melyek alapján most lehúztam a sárga földig a sci-fit és a fantit, s magad is eldöntheted, értékes alkotás volt-e amit olvastál. Ne tévesszen meg téged az se, ha valami irodalmi pályázat első, második vagy harmadik díjnyertes alkotásáról van is szó esetleg! Mert sajnos legtöbb esetben csak azért közöltettek és díjaztattak e művek, mert a többi még csapnivalóbb volt. Ez van, sajnos, ez a helyzet, mert a színvonal a sci-fi és a fanti berkein belül egyaránt a béka segge alatt van. Amit tehát te olvasol, az egyáltalán nem feltétlenül követésre méltó, ha azt fontolgatod hogy te is írsz (amiről lebeszéllek, mert a favágás könnyebb és jobban fizetik) akkor kérlek, vedd figyelembe a felsorolt szempontokat, s még a happy end alkalmazásától se riadj vissza attól félve hogy úgy nem leszel elég modern, mert úgyszólván elég nyomorúság a világban, legalább mi írók ne növeljük ezt még képzelt nyomorúságokkal is! Nem kell utánózni ezt vagy azt az író, s követni ilyen meg olyan áramlatokat! Azt írd ami téged szórakoztatna, s akkor már félig biztosított a siker, ha van egy kis józan paraszteszed!

Ami meg a pályázatok értékelését illeti, az értékelőknek van egy tiszteletteljes javaslatom: ha nem akarják hogy a díj méltósága csökkenjen, hogy a díj értéke ellaposodjon, becsülete megkevesbedjék, akkor egyszerűen ne adják ki a díjakat, ha a megfelelő helyre, „dobogóra” méltó pályamű nem érkezett! Ha a legjobb beérkezett mű csak mondjuk a nyolcadik helyezetre lenne érdemes, akkor ne nevezzék csak azért első helyezettnek ki, mert az 1-7 helyekre méltó pályamű nem érkezett be! Pontozzátok, bírálók, a műveket, s előtte szabjátok meg hogy például az első helyre legalább 18 pont kell, a másodikra 15, és így tovább, és ha egy mű csak 8 pontot ért el (például), akkor az akkor is csupán az ötödik helyre való, ha nincs nála magasabb pontszámot elért! Ez így korrekt! És kéretik minden megjelent mű mellé odaírni a helyezést és a pontszámot is! Legfeljebb közölni kell, hogy most nem adtuk ki az 1-2-3 helyezés díjait, mert nem akadt reá méltó mű!

Összefoglalásul: én úgy látom a helyzetet, hogy a fantasztikus irodalom írói, olvasói, megítélői (kritikusai) attól való féltükben, nehogy valamiféle bezárkózó, szűkkörű, szektás elitista bandának látszódjanak és neveztesse nek, befogadtak táborukba mindent, amit csak az „igazi”, „klasszikus”, „hagyományos” irodalom kivetett magából, és ez nagy baj, mert efféle magatartás nem is járhatott mással értelemszerűen, csakis a minőség drasztikus romlásával.

Nem kell félni az elitizmustól! Törekedjünk csak az elitizmusra, elvégre az valamiféle minőséget jelent! Aki elitista, az ugyan nem lesz feltétlenül kiváló, de legalább afelé igyekszik, s ez a lényeg. Így biztos jobbat alkot mint egyébként, s az „tuti” hogy ha nem is igyekszünk a minőségre, akkor az nem jön létre, soha nem is leszünk az irodalom csúcsán!

Az pedig nagy baj. Nekem legalábbis. Én szeretem a sci-fit és a fantit.

A jó műveket. Csak azokat. De azokat nagyon. Írjatok már nekem néhány igazán jó regényt!

Az elveim figyelembe vételével. Kérem! Hogy ne kelljen kritikát írnom!

Hát ennyit szerettem volna mondani, írni, kritizálni!

Hogy amit írtam, botrányos?! Oké. Az is a célom hogy szavaimmal botrányt kavarjak. Mert a sci-fi és fanti jelenlegi állapota is botrányos! Ideje szembenézni vele!

Tudomány(talanság) a tudományos-fantasztikus irodalomban

A sci-fi ugyanis ezt jelenti: „tudományos-fantasztikus”. Tehát olyan irodalom, ami tudományos. Ellenben mégis rendszeresen jelennek meg olyan művek, amik bár a sci-fi jelzővel kérkednek, mégsem tudományosak. S most nem a fantira (=„fantasy”) gondolkodom, mert a fanti az fanti, és nem sci-fi. Hanem arra, amit mindenki sci-fi-nek is gondol!

Ami nyilvánvalóan nem sci-fi, azzal ugyanis jelen esszémben nem foglalkozom. És a művek műfaji színvonalával sem. Itt és most csak azt a szempontot veszem szemügyre, hogy e művekben közölnek bizonyos olyan információkat, melyek tudományként vannak feltüntetve, ily módon tehát akár az ismeretterjesztés eszközei is lehetnének, ellenben mégis – e nemes feladatot nemcsak hogy nem töltik be, de a legvadabb népszerűsítés eszközeivé is válnak!

Arról van szó ugyanis, hogy a sci-fi irodalom lényeges, sőt merem állítani: meghatározó eleme az, hogy szerepel benne valami tudományos lelemény, ami köré jó esetben az egész „sztori” épül, de ha nem is ez a központi elem, de legalább a hangulatsínáló kellékek kiemelkedően fontos díszlete! Ez biztosan így van, tudniillik a „sci-fi” kifejezés „sci” része a „science”, magyarul tehát a „tudomány” rövidítése! Ami tehát nem tudományos, az nem illik ide, ellenben kell hogy a „sci” szerepét valami betöltse ebben az irodalomban, tehát kell belé tudományosság!

Egy [korábbi esszémben](#) már kifejtettem azt a nézetemet, hogy a sci-fi irodalom meghalt, vagy legalábbis halódik. E véleményemet most is fenntartom, mindazonáltal tisztában vagyok vele, hogy ember lévén én is tévedhetek. Jelen esszémet abból a megfontolásból írom, hogy talán valóban tévedek is. Én ugyan nem hiszem, de hátha! Az esetben viszont próbáljunk segíteni a sci-fi megmentésén buzgólkodó irodalmároknak, abban, hogy jó, de legalábbis elfogadható minőséget produkáljanak, vagy ha akár még ezt sem tudnak, de műveik legalább a nulla színvonalat elérjék, vagyis ha nem is hoznak létre semmi néven nevezendő hasznót, de legalább ne butítsák az olvasókat!

Nem azt akarom ezzel mondani, hogy olyasmiről írjanak, ami tudományosan minden kétséget kizáróan korrekt, helyes, megalapozott. Mert ha ezt teszik, akkor meglesz ugyan a „sci”, de elvész a „fi” a sci-fi-ből, vagyis nem lesz benne fantázia, „fiction”! Márpedig ami fantázia, az sosem lehet teljességgel bizonyos.

Csak hogy a „teljességgel bizonyosság”, az nem más mint a „100%” valószínűség. A „totál lehetetlen” pedig, amit az előbb ostromoltam, az a „0%” valószínűség. Sokan sajnos megfedkeznek róla, hogy e kettő között igen széles sáv húzódik, aminthogy világunk sem fekete-fehér, tisztán jó vagy rossz! Ahogy én látom, a sci-fi területe nem a 0% valószínűség környékén húzódik, mert az a fanti, a mesék, mítoszok, sőt a vallások területe, de nem is a 100% közelében, mert az a tudományok világa, esetleg a nem túl merész futurológusok világa (bár amiket azok tollából olvastam néha, jó olykor ha a 30%-ot eléri szerintem!)

Írtam már egy [korábbi kritikámban](#), hogy „minden »kitaláció« lehetséges-voltának van egy adott valószínűsége, amit azt hiszem minden értelmes, s a tudományok terén kicsit is tájékozott ember (és sci-fi szerzőnek ilyennek kell lennie) elég jól meg tud becsülni”. Sajnos úgy látom, hogy bár tényleg minden sci-fi szerzőnek illene tájékozottnak lennie a tudományok területein, de ez nemcsak hogy nincs így, de üdítő kivétel egy Asimov szintű karakter a körükben, de még ha alacsonyabbra tesszük is a mércét, akkor sem lehetünk elégedettek. A sci-fi szerzők a műveikben egyszerűen blödséget blödségre halmoznak!

Most tehát konkrét, tárgyyszerű segítséget szeretnék adni a szerzőknek holmi általános fecsegés helyett, hogy legalább a legnagyobb buktatókat elkerüljék!

Felsorolom ehelyütt ugyanis a sci-fi irodalomban leggyakoribb kitalációkat, s elemzem őket abból a szempontból, hogy mennyire valószínűek, tehát tudományosak! Nem állítom hogy egy ilyen kitaláció, még ha teljesen valószínűtlen is, ne lenne felhasználható, de minél valószínűtlenebb, annál óvatosabban kezelendő, tehát például egyértelművé kell tenni az olvasó előtt hogy ez csak játék a képzelettel, és nem ismeretterjesztés, illetve nem e fantasztikus kitalációra kell helyezni a hangsúlyt a műben, hanem például az emberi konfliktusokra! S most „lássuk a medvét”! Mindenhol személyes véleményt mondok, de szerénytelenül megjegyzem, hogy 1965-ben születtem, és életem java részét tudományos jellegű munkák olvasásával töltöttem. Nem vagyok tudós, de ez a hobbim. Valószínűnek tartom hogy bármely tudományterület szakavatott képviselője könnyedén „leköröz” azon a területen, de a tudomány egészére vonatkozóan meglehetősen jó rálátással rendelkezem.

A következő csoportokat alkottam meg:

Nulladik csoport: ide azok a kitalációk kerültek, melyek szerintem tökéletesen, abszolúte lehetetlenek, mégpedig – és ez fontos kitétel! – azért, mert eleve tiltja őket valamiféle (egy vagy több) természettörvény. Nemcsak olyasmik mint például az anyag megmaradásának elve, hanem akár olyan is mint például időutazás esetén az oksági viszony megsértése. Ezek a találmányok tehát nem azért nem valósulnak majd meg mert az emberiség nem elég okos hozzájuk, vagy mert túl sokba kerülnek, hanem amíg világ a világ sosem jöhetnek létre, a vallásosak akár azt is mondhatják: ezeket Isten nem engedi.

Első csoport: ide azok a találmányok, kitalációk kerülnek, amelyek (szerintem) sosem fognak megvalósulni, mert lehetetlenek, de nem az első csoportban említett ok miatt. Ezek nem azért lehetetlenek, mert a természet rendjével ellentétesek. Ezek elvileg lehetségesek volnának, de tényleg csak elvileg, ugyanis olyan elképesztő mennyiségű „akármit” igényelnek, ami soha de soha nem fog az emberiség rendelkezésére állni. Az „akármik” lehet például anyagmennyiség, energiamennyiség, de időmennyiség is ha valami túl soká tartana. Ezek a kitalációk tehát abszolút lehetetlenek, még ha elvileg lehetségesek is, egyszerűen mert az emberiség túl kis porszem a Világhoz képest, bármekkora nőjön is. Valójában épp e csoport kitalációinál érzékelhetjük, mi is a különbség az „elvi” és a „gyakorlati” között: ezek elvileg lehetségesek, de gyakorlatilag „totál” lehetetlenek.

Második csoport: ide is olyasmik kerülnek, amik soha nem fognak megvalósulni, holott ezek már elvileg is és gyakorlatilag is megvalósíthatóak, legalábbis megvalósíthatóak lennének a távoli jövőben. Míg a nulladik és első csoport együttesen a „lehetetlen” dolgokat tartalmazza, addig itt már lehetséges valamik szerepelnek, de mégsem materializálódnak soha, mégpedig azért nem, mert az emberiség úgy ítéli meg majd ezt (szerintem), hogy egyszerűen nem éri meg! Nem éri meg, mert túl drága. A „drága” szót nem elsősorban pénzügyileg értem, hanem inkább úgy, hogy túl sok munkába kerülne, bár ha ezt pénzbe átszámítjuk, kijöhet holmi értelmetlenül kolosszális összeg. De a „túl drágát” érthetjük úgy is, hogy túl nagy anyagmennyiségbe kerülne, vagy túl sok természeti érték pusztulásával járna, s talán egyéb másféleképp is érthetjük ezt. Mindazonáltal, bármekkora iszonyatos drágaságba is kerülnének ezek a találmányok, ezek már létrejöhetnének, s az emberiség döntésén múlik majd az, hogy nem jönnek létre sosem.

Harmadik csoport: itt is olyasmik szerepelnek, amik szerintem soha nem valósulnak majd meg, bár lehetségesek, és ezek is az emberiség döntése miatt nem valósulnak majd meg. Mégis más ez mint a második csoport kitalációi: ezek ugyanis nem azért nem valósulnak majd

meg mert túl drágák, hanem azért, mert értelmetlenek. Engedtessék meg hogy ezt megmagyarázzam! Ide főként olyan találmányok kerülnek, amikről gyakran álmodoznak a sci-fi szerzők, holott egészen nyilvánvalóan csak a nagyon-nagyon távoli jövőben lesznek megcsinálhatóak. Nem lehetetlenek, de a létrehozásukhoz még nagyon sokat kell fejlődnie a tudománynak. Ezzel még nincs is semmi baj. Csakhogy mire e találmányok elkészülhetnének, addigra egy egész csomó olyasmit is felfedez majd az emberiség, amik a szóban forgó találmány megvalósítását már teljesen értelmetlenné teszik! Hogy kissé érthetőbb legyek, mondok ehelyütt egy könnyen felfogható példát. Tegyük fel, hogy ez az esszé a római birodalom korában íródik (mert tegyük fel hogy már akkor is van sci-fi), és persze a fantasztikus találmányokat a római kor technikai vívmányaihoz méretezik. Ezesetben, ha akkor valamely sci-fi szerző írt volna a „lépegető hátsológépről”, úgy ez a találmány e csoportba került volna. Ugyanis nem lehetetlen, de a rómaiaknak még sokat kellett volna várnia hogy megcsinálhassák (mondjuk mostanáig, mert a huszadik-huszonegyedik század már képes lenne rá), csakhogy eddigre egy efféle teljesen feleslegessé tett már régóta az autó, vonat, repülőgép... Ha valaha készül is efféle, semmiképp sem válik majd tömegtermelés tárgyává! Tehát ilyen gép sosem lesz.

Negyedik csoport: itt gyűjtöm össze azokat a kitalációkat, amik megintcsak nem valósulnak majd meg, bár lehetségesek, és szintén az emberiség akaratából nem jönnek majd létre. Ennek oka nem a drágaság lesz, és nem is az értelmetlenség, hanem az, hogy az eredményesség, a siker erősen kétséges lesz majd, vagy túl csekély a várható haszon, vagy annyira veszélyesnek tartják majd a megvalósításnak vagy a folyamatát, vagy magát a létrejövő találmányt.

Ötödik csoport: ebbe kerülnek azok, amik akár már jelen pillanatban is megvalósíthatóak lennének kellő nemzetközi erőfeszítéssel, vagy ha nem is most, de legalábbis nem túl sokára, mondjuk legfeljebb 100 éven belül, de úgy vélem mégsem valósulnak meg, holott tulajdonképpen a legtöbb ember szeretné is hogy ezek megvalósuljanak! A megvalósulás elmaradásának oka egyszerűen az emberiség mérhetetlen butasága, az, hogy nincs benne kellő összefogás, összetartás a szükséges közös erőfeszítés megtételéhez. Az ide sorolt találmányok, ha meg is valósulnak, de messze sokkal később, mint ahogyan azt nehézségi fokuk indokolná. Itt is felhozhatok ókori példát: egy ókori sci-fi szerző már nyugodtan álmodozhatott volna gőzvasútról, de akár gőszekérről is. Az akkori technika egészen csekély megjobbításával megvalósítható lett volna a gőzmozdony, lehetett volna a római birodalmat behálózni vasúti pályákkal. Benzinmotort még nem tudtak volna csinálni, de gőzmozdonyt már igen! Egy kellően széles látókörű császár, vagy mondjuk a perzsa uralkodó ha szervez egy tudóscsoportot és van elég pénze (és sok perzsa sahnak igenis volt bőven kellő mennyiségű pénze, csak másra költötte!) – megvalósíthatta volna. Mégis legkevesebb kétezer évet kellett várni a gőzmozdonyra! Az ide került találmányok közül sok valószínűleg arra lesz kárhóztatva, hogy nemcsak sokára jöjjön létre, de egyáltalán nem is fog létrejönni. Mert mostanában jók lennének, kellenének, de nem jönnek létre, mire meg már könnyen megcsinálhatnák őket, addigra a kutyának sem kellenek majd, mert már valami egészen más lesz helyettük, vagy az egész problémakör mintegy magától, a társadalmi-technikai fejlődés eredményeképpen megoldódik.

Hatodik csoport: Na végre! Ide azok kerülnek, amik szerintem igenis megvalósulnak majd! ...Majd. Majd nagy sokára. Mert ezek lehetségesek (szerintem), igényli is őket az emberiség... csakhogy addig még annyira alapvető dolgokat kell kikutatni a természet titkaiból, hogy az sok évszázados, ha ugyan nem sok évezredes fejlődést tesz szükségessé.

Hetedik csoport: Ide kerülnek azok a találmányok, amik szintén megvalósulnak szerintem, csakhogy *egészen másképpen*, mint ahogyan azt a sci-fi szerzők elképzelik! Ide is hadd hozzak fel ókori példát: egy valódi ókori sci-fi-ben álmodoztak a repülésről. Daidalosz és Ikarosz történetére gondolok. Az hogy az ember repüljön, sci-fi ötlet. Megvalósítható?

Kétségkívül! Mi akik tudunk repülni, nem kételkedhetünk ebben! Ha az ókorban írom ezt az esszét, ide, a hetes csoportba sorolom a repülést, mert annyit már az ókorban is sejtettek, hogy úgy ahogy azt Ikarosz történetében leírták, olyan szárnyakkal, azokkal bizony nem lehet embernek repülni! De a madarak mégis repülnek, nem mondhatjuk tehát, hogy a repülés elvileg lehetetlen! Vagyis: az ötlet a hetes csoportba való, mert repülni lehet, az emberek feltehetőleg meg is csinálják ezt ha majd képesek lesznek rá, de nem úgy, ahogyan azt a sci-fi szerző kitalálta!

Nyolcadik csoport: Azokat az ötleteket, találmányokat tartalmazza, amik szerintem okvetlenül megvalósulnak 100 éven belül, egyesek talán már a mi életünkben, bár nem okvetlenül olyasformán minden szempontból, ahogyan a sci-fi szerzők leírták, mindazonáltal sok szempontból hasonlóan.

Elvileg lenne még egy kilencedik csoport is, amibe az olyan találmányok kerülnének, melyek okvetlenül megvalósulnak a távoli jövőben, s hozzá úgy, ahogyan azt leírtuk, de ennek szerepeltetését mellőzöm, mert nem hiszem hogy mi sci-fi szerzők olyan jól látjuk a jövőt, hogy akár egyetlen kitalációnk is kiérdemelné az e csoportba kerülést! Lehet hogy nagyon beképzelt ember vagyok, de ennyi szerénység azért még akad bennem!

És most aztán tényleg jöjjön a lényeg, vagyis az egyes kitalációk, egyszerűen ABC sorrendben! Utánuk zárójelben megadva az a szám, ami jelzi, hogy hányas csoportba sorolom be őket. Azért választottam az ABC sorrendet, mert így egyszerűen megkeresheti valamely írással kacérkodó egyén, hogy amit szerepeltetni akar a művében, az tulajdonképpen mennyire is tudományos! Ez ugyan nem százalékban fejezi ki a tudományosság mértékét, de annál talán többet is ér, mert így még jobban is elgondolkoztathatja a (leendő) szerzőket arról, vállalják-e valamely (ál)tudományos kitaláció védelmét és népszerűsítését azzal hogy írnak róla, illetve, még ha az teljességgel lehetséges is, de megérdemli-e a róla való írást, hiszen lehet hogy értelmetlen vagy más ok miatt nem valósul meg! A zárójelben jegyzett besorolási szám után többnyire röviden megmagyarázni is igyekszem azt, hogy miért épp azt az „osztályzatot” kapta az az eszme. Magyarázatommal minden bizonnyal lehet vitatkozni, fognak is, mert bár én abszolúte kötelező érvényűnek és logikusnak érzem (hisz ha nem így érezném, le sem írnám), de nem is azért írtam hogy tekintélyelvűen szólva mindörökre meghatározzam ezen kitalációk értékét, hanem hogy az íróknak két utat kínáljak: egyik hogy igenis elfogadja vita nélkül a véleményemet, tehát az osztályzatot, s ehhez tartva magát írjon vagy ne írjon ezen eszméről, vagy hogy ne fogadja el ezt, de akkor tudatos elhatározással függetlenítsen magát a véleményemtől, s akkor a művében tessék részletes alaposággal kifejtenie azt, hogy ő például miért tartja mégis lehetségesnek ezt vagy azt az eszmét, kitalációt, illetve miért hiszi azt, hogy azt az emberiség mégis megvalósítja, stb. Ehhez ugyanis kétségkívül joga van. Ahhoz nincs csak joga hogy ívszámra fecsegen valami lehetetlen (elnézést) hülyeségről, anélkül, hogy igyekezne bebizonyítani az álláspontját tudományos (science!) érvekkel!

Tehát következzenek a kitalációk, osztályzattal, indoklással!

Agyátültetés (5) Most még nem lehetséges, de tulajdonképpen minden szükséges feltétel adott hozzá, egyetlen kivétellel: az idegek összenövesztésének problémáját kell megoldani hozzá. Nem kétkem, ha annyit kutatnák e témakört mint az AIDS-t, akkor néhány évtizeden belül megoldanák. De hát az „édsz”-re van pénz, mert igen érzékeny helyen mart bele a világ kiváltságos osztályainak érdekeibe (gyönyörébe), az agyátültetés viszont nem sok embert érdekel...

Alvatanulás (3) Tulajdonképpen nem egészen helyes az osztályzat. Ez nem értelmetlen teljesen, egyszerűen nem hiszem, hogy valaha is komoly hatékonyságúvá lehetne fejleszteni a módszert. Kétségtelen tény, hogy alvás közben bizonyos információkat meg tud jegyezni az agy, de csak akkor, ha napközben sokat foglalkozott vele az ember. És szerintem ez minden – néhányszor tíz idegen szó megjegyzése maximum. Ez nem is csoda. Alvás közben az agy nem pihen, mint korábban hitték, nem lazál, nem „kapcsol ki”, hanem feldolgozza a korábban, napközben megjegyzett információkat! Tehát ekkor már nem megjegyezni akar, hanem értelmezni! Alvás közben tanulni, ez olyan, mintha egy éppen szerelés alatt levő autóval akarnánk közlekedni, miközben a szerelő javában zsírozza, és csavargatja a guruló autó csavarjait! Nyilvánvaló, hogy a hatékonyság katasztrofális! Ez sosem lesz széleskörűen elterjedt, hatékony módszer! (H)alva született ötlet!

Android (3) Android alatt itt egészen egyszerűen az ember alakú robotot értem. Ezt amiatt írom le, mert néhány sci-fi-ben más értelemmel használják e szót. Nos, e kitaláció duplán is értelmetlen. Először is, ha termelésre akarják használni e robotokat, nos, ahhoz rendkívül kevésbé hatékony forma az emberi alak! Másra meg minek csinálnának robotokat?! Továbbá, meg kell különböztetni az androidok két fajtáját: azt ami emberi érzésekkel rendelkezik, attól, ami nem, mert csak egy nagyon okos önmozgó számítógépnek tekinthető. Emberi értelmű robotokat kár készíteni, mert az nem fog minket szolgálni, márpedig nekünk nem olyan autó kell ami oda gurul ahová maga akar menni, hanem ami minket visz oda, ahová mi akarunk eljutni! És nekünk nem olyan számítógép kell ami a maga problémáit elemzi, hanem ami minket szolgál! Különb is: minek mesterséges agyat csinálni, hát nincs elég bajunk a „természetes” agyakkal is?! Ha viszont az androidnak nincsenek meg az emberi érzései, akkor nem is hiszem hogy megérthetné az embereket és az emberiséget, márpedig ez esetben igen veszélyes volna kiengedni egy efféle, az emberektől megkülönböztethetetlen masinát az utcára az emberek közé (mert akkor ez valóban csak masina ha nincs emberi tudata), ekkor ugyanis igen sok zúrt kavarhat! Effélét csinálni legfeljebb hadi célra lenne érdemes, kémgépnek, de nagyon remélem hogy mire képesek lesznek a tudósok illet gyártani, az emberiség már kinövi a háború gyermekbetegségeit, s akkor már lesz annyi esze hogy rájöjjön: ez (az android) nemcsak veszélyes, de értelmetlen is!

Antigravitáció (0) Azért lehetetlen, mert a gravitációs mező tulajdonképpen nem is létezik. Ez a testek által meggörbített tér sajátossága, a görbülete, ezt Einstein óta tudjuk. Az anti-gravitáció azt jelentené, hogy azon a helyen mintegy „kiegyenesítjük” a teret, sőt: ellenkező irányba görbítjük! El nem tudom képzelni, miként lehetne ezt megvalósítani, s nem is hiszek benne! Ha mégis tévednék, s ez megvalósul, akkor is biztos, hogy csak többmillió év tudományos fejlődés után. (Addigra szerencsére mindegy lesz, hogy mit írtam e témáról...)

Bioenergia (0) Ilyen ugyanis egyszerűen nem létezik, ez tulajdonképpen nem más, mint a fantikban szereplő „varázserő” áltudományos elnevezése! Természetesen mászkálnak különböző áramok az emberi testben, de ezek olyan csekélyek, hogy az EEG és EKG csak többmilliószoros felerősítés után tudja láthatóvá tenni! Tehát, még ha tudnánk is ezeket szabályozni, biztos hogy lehetetlen ezekkel tárgyakat mozgatni, tüzet gyújtani, de más emberek betegségét meggyógyítani is lehetetlen ily módon.

Bolygóméretű organizmus (0?) Azért nulla, mert szerintem az evolúció általános menete során lehetetlen hogy efféle kialakuljon. Ha ugyanis egy egész bolygó egyetlen organizmus, akkor részei közt nem lehet konfliktus, amint a mi testi sejtjeink közt sincs. De az evolúció nem más mint szakadatlan harc. Hogy is fejlődhetne ki ekkora fokú önzetlenség?! Ugyanakkor a kérdőjel azért van ott, mert ami azt illeti, éppenséggel nem tartom lehetetlennek, hogy az emberiség vagy más értelmes faj idővel létrehozzon effélét, mert természeti törvényeknek

úgy érzem nem mond ellent. Végére az emberek a kereket is feltalálták, holott az sem alakult ki az evolúció során!

Csillagbirodalom létrejötte (0) Tudom, tudom, e minősítéssel iszonyú felháborodást keltek a sci-fi kedvelőinek soraiban! Mivé is lenne a sci-fi – csillagbirodalmak nélkül; ezt gondolják. De ne feledjük, egészen kiváló sci-fi alkotások születtek még azelőtt, hogy egyáltalán megszületett volna az űroperett műfaja!

Úgy áll a helyzet, sajnos, hogy nincs értelme azt mondani, hogy valaki mondjuk száz vagy ezer naprendszer császára, ha például nyolcszáz évig tart, amíg hírt kap egy lázadásról, s ugyanennyi ideig, míg a parancsai vagy a hadserege (sőt, hadseregének leszármazottai!) eljutnak odáig! Csillagbirodalom csak akkor lehetséges, ha feltalálunk valami közlekedési módszert, ami legkevesebb ezerszer gyorsabb, mint a lassan cammogó fény! Efféle módszer viszont nincs, és a sci-fi szerzők kedvencei, a hipertér, féregjáratok, egyebek, nem mások mint minden alap nélküli kitalációk, semmivel sem megalapozottabbak tudományosan, mint a mindent nyitó csodafű, sőt, hogy stílszerű legyek: a hétmérföldes csizma. Ha valaha is eljut az emberiség más csillagok lakható bolygóira, mérhetetlen nehézségek árán, akkor minden bolygó független lesz, sőt: önellátó kell legyen, akkor is, ha nem akarja. Ha valaha lesznek emberi telepések a Marson, szerintem akkor már a Mars is független lesz. Pedig az jóval közelebb van.

Csillagok mozgásának irányítása (1) Lehet hogy nem is 1, de 0 besorolást kellett volna adnom neki. De ha lesz is módszer elvileg a csillagok irányítására, efféle machináció szerintem annyi sok energiába kerülne, hogy más csillagokat kéne kioltani érte.

Csillagvárosok építése (5) Csillagváros alatt nem mást értek, mint valami óriásnagy ürállo-mást, amiben akár több millió ember is élhet születésétől haláláig. Úgy vélem, az emberiség előtt (ha nem irtja ki magát) nincs is más alternatíva, mint vagy megépíteni sok-sok űrvárost, vagy korlátozni a népszaporulatot. Valószínűleg akkor is kell korlátozni a szaporulatot ha lesznek űrvárosok, mert nem tudunk olyan gyorsan űrvárosokat építeni, mint ahogy szaporodunk.

A delfinek nyelvének megfejtése (5) Ez egyszerűen kutatói ráfordítás kérdése. Jelenleg lassan haladunk, mert nem sokakat érdekel ez a probléma, hogy tudniillik mennyire értelmesek a delfinek, s van-e egyáltalán nyelvük valóban, s ha van, akkor miről társalognak. Lehet, hogy jobb is a delfineknek e mostani állapot! Mert ha kiderülne hogy igazán értelmesek, akkor lehet hogy az emberek pusztá gyanakvásból, idegengyűlöletből kiirtanák őket...

Dinoszauruszok életre keltése (7) Megvalósul majd, persze nem minden dinó, de néhány esetében. De másképp, mint ahogy azt elképzelték. Nem hiszem ugyanis, hogy lehetséges volna megfelelő mennyiségű DNS-t találni a dinók klónozásához megkövesedett csontokban és szűnyogokban. Valószínűnek tartom, hogy egyszerűen génszobák készítenek majd néhány olyan mesterséges lényt, amik külsőre úgy néznek ki mint ez meg az a dinófajta, s talán életmódjuk is hasonló. Ezek persze nem lesznek inkább dinók, mint amennyire egy számról azt mondhatjuk hogy ló, de arra megfelelőek lesznek, hogy turistáknak és állatkerti látogatóknak mutogassák őket. Tehát „biznisz” célra tökéletesek lesznek, és mindenki dinónak is fogja nevezni őket, hiába tiltakoznak majd ez ellen a komoly biológusok...

Dyson-gömb (0,1) Akkor nulla, ha valóban az egész Napot földpálya-sugárban beburkoló gömböt akarunk készíteni. Mert fizikai törvény, hogy a belül üres gömbök esetében a gömb akármekkora legyen is, a gömb anyagából nem következik olyan gravitációs hatás, ami a gömb belső felületére "tapasztaná" az ott sétálót! Egy kozmoszban lebegő üres gömbön belül (hacsak a gömbön kívüli anyagdarabok nem hatnak a belsejére) mindig súlytalanság ural-

kodik! De ha most olyan gömböt képzelünk el, aminek közepében benne van a Nap, akkor ez annyit jelent, hogy aki e gömb belső oldalára merészkedik, lepotyog a Napba. Tehát: aki e gömb belső oldalára merészkedik, az egyszerűen bezuhanna a Napba, nem tartaná meg a helyén az a pusztá tény, hogy a talpa alatt a Nappal ellentétes oldalon ott a gömb. Ha pedig forog a gömb, akkor a centrifugális erő nem engedi ugyan a lakót a Napba zuhanni, de csak az egyenlítő környékén. Ahogy közeledünk a forgástengely által meghatározott sarkpontokhoz, úgy lesz egyre kisebb a centrifugális erő gravitációkiegyenlítő hatása, míg végül nem lesz elég ahhoz, hogy megakadályozza a lepottyanást.

Ezt mások is tudják, s újabban arról elmélkednek, hogy ez nem egységes gömb lesz, hanem különböző viszonylag vékony gyűrűk, s mindegyik egymástól eltérő sebességgel forog majd a Nap körül, akkorával, amivel neki kell a lakhatóság biztosítása érdekében. Ez már lehetséges, de egyszerűen nincs elég anyagunk hozzá! Ne jöjjenek azzal, hogy majd lesz elég anyag, a külső bolygók (Jupiter, stb.) széttördeléséből! Mert először is: fogalmunk sincs róla, miként kell széttörni egy bolygót (ez talán szerencse...), másodsor: ha ez sikerülne, akkor sem lenne elég anyag, mert a külső nagy bolygók túlnyomórészt gáznemű anyagokból állnak (hidrogén, hélium, stb.) és azok erre a célra nem megfelelők. De szerintem ha csupa szilárd anyagból állnának, akkor sem volna elég annyi anyag a gömbhöz. Ha pedig el tudunk menni más csillagokhoz anyagért, akkor az egész Dyson-gömb felesleges már.

Elektromos meghajtású autók tömeges elterjedése (5) Lényegében egyedüli akadály a kis súlyú, de nagy energia tárolására képes akkumulátor megalkotása. De már a mostaniak is megfelelőek lennének, csak úgy nagyjából 100-200 kilométerenként akkut kéne cserélni benne. Tehát a jelenleginél sűrűbb „áramkút”-hálózatot kéne csak kiépíteni. Ezt egyelőre a benzinlobbi akadályozza, s az, hogy ezen autókkal nem lehetne annyira száguldozni (egyelőre), legfeljebb úgy 120-140 kilométeres sebességgel. Az emberek többsége azonban örökké siet, hogy le ne kesse a Halállal megbeszélt randevúját...

Emberek átprogramozása (5) Ez annyira 5, hogy nem is sci-fi már, hanem maga a valóság, naponta végeznek ilyesmiket mindenféle pszichotróp szerekekkel és más ráhatásokkal különböző átnevelőtáborokban elnyomó rezsimek, szekták, az al-Kaida és más terrorszervezetek. A módszerek a jövőben természetesen finomodnak majd, és hatékonyabbá is válnak.

Emberek összezsugorítása (0) Azt hiszem ez annyira nyilvánvaló lehetetlenség, hogy nem is kell részleteznem!

Emberi tudat digitalizálása (5) Ez is csak ráfordítás kérdése. Végeredményben csak az kell hozzá, hogy alaposan felderítsék az idegsejtek működését, aztán készítsenek megfelelő idegsejt-szimulációt egy számítógépben, ebből annyi példányt, amennyi egy emberi agyban van, a digitalizálandó agyat alaposan kielemezzék, hogy melyik sejt melyik másikkal van kapcsolatban, a számítógépes modellben e kapcsolatokat nem fizikai összeköttetésekkel szimulálják, hanem egy címtáblázat kitöltésével, ahol a megfelelő idegsejt címének beírása jelzi hogy azzal kapcsolatban áll az az idegsejt aminek a táblázatában szerepel, aztán már csak be kell kapcsolni a modellt és kész. Megvalósíthatónak érzem, nem is sokára. Egyelőre még nem elég hozzá a számítógépek kapacitása (hacsak nem a katonaiaké) de a számítástechnika oly gyorsan fejlődik, hogy nem kell ahhoz ötven év sem! Itt inkább az idegsejtek működésének kielemezése a korlátozó, időhúzó tényező, de mostanában az agybiológia is rohamléptekkel halad. Valahol valakik biztos el is végzik majd ezt, kivagyiságból, dicsőségvágyból. Kérdés hogy mire lesz jó egy ilyen számítógépesített ember. Akar-e úgy élni tovább?! A mozgás minden lehetőségétől megfosztva, mesterséges érzékszervekkel, másoknak kiszolgáltatva?! Vagy épp nagyon élvezné ezt?! Kinek van joga egy ilyet kikapcsolni, s ha megteszi, az gyilkosság-e?! Vagy csak az gyilkosság, ha letörli ennek az adathalmaznak minden másolatát,

tehát nem lehet „újraindítani” a pasit?! És mi van ha több példányt készítenek belőle?! A digitalizálás során meghal-e az eredeti ember?! A digitalizált ember nem lesz-e féltékeny biológiai önmagára, amikor látja, hogy az ölelgeti a feleségét?! Ha a bio-ember elektronikus önmagát kínozza, az büntethető-e, vagy csak olyasmi, mint amikor én önmagamot vagdalom késsel?! Mindenesetre ez érdekes, és sci-fi írók tollára való téma!

„Erő” (0) Ez egyszerűen misztika, nem tudomány. Emiatt a „Csillagok háborúja” filmsorozatot nem is tartom sci-fi-nek, csak fantinak. Hogy mennyire misztika, azt elég egyszerűen bizonyíthatjuk: egészítsük ki az „erő”-szót: varázserő. Na, így már rögvest láthatjuk, hányadán állunk vele! Megfigyelhető különben a különböző egyházak, szekták és misztikus csoportosulások részéről egy olyan, s egyre erősödő tendencia, igyekezet, hogy elhomályosítsák két fontos fizikai fogalom, az erő és az energia jelentését, s mindenféle nemlétező zagyvaságot belemagyarázzanak ezekbe, tehát e fogalmakat miszticizálják. Nagy kár hogy e népbutításhoz egyes, magukat sci-fi-nek nevező alkotások (s ezek írói!) is hozzájárulnak!

Erőtér (6) Vannak már most is különböző erőterek: elektromos, mágneses, stb. A sci-fi-ben emlegetett erőter valami olyasmi szokott lenni, amin nem tudnak áthatolni anyagi objektumok (tehát nem az energia, vagy legalábbis nem minden fajta energia). Elvileg nem biztos hogy lehetetlen. Bizonyára lehet olyan erős mágneses teret gerjeszteni, amin más, kisebb mágneses terek nem hatolnak át! Lényegében ugyanez megy amikor egyes rádióadókat zavarnak (hideg)háborús időkben. Anyagi tárgyak esetén ugyan nem egészen erről van szó, de tudjuk hogy az anyagi tárgyaknak is van bizonyos mértékű hullámtermészete. Nem biztos hogy ez megvalósul, de nem merném kapásból lehetetlennek tartani. Az azonban biztos, hogy legjobb esetben is csak sok kutatás után lehet megcsinálni.

Értelmes baktériumok (0) Egy baktériumban egyszerűen nincs annyi anyagmennyiség, hogy jelentős mennyiségű információt tároljon, anélkül pedig nincs értelem.

Faljáró ember (6) Lehet ugyan hogy 0, de óvatos vagyok a minősítéssel. A szilárd tárgyak átjárhatatlansága ugyanis az anyagnak egy igen meglepő tulajdonsága, az atom ugyanis éppoly üres mint egy naprendszer: nagyrészt üres tér, alig van benne valami „igazi” anyag a magban! Az anyag áthatolhatatlansága eképp inkább a mag körüli elektronfelhőnek köszönhető. Ha azon uralkodni tudnánk, máris más lenne a helyzet! Ugyanakkor persze elég meggondolandó, mi lenne az emberből, miután elkezdjük macerálni teste anyagának elektronjait! Lehet hogy átmehet úgy a falon, de nem biztos hogy élni fog a másik oldalon...

Fénynél sebesebb haladás (0) Ez Einstein óta biztos! Különben épp emiatt kezdték kitalálni az írók a hiperteret és a féregjáratokat.

Fotonrakéta (3) Ezt a besorolást látva biztos felhördülnek az olvasóim! Mi az hogy a fotonrakétát én bár lehetségesnek tartom, de értelmetlennek?! Hiszen hová is lenne a sci-fi irodalom fotonrakéta nélkül!

Szeretném megjegyezni, hogy a sci-fi irodalomnak inkább a régebbi műveiben szerepel e kitaláció, az újabbakban már nem! Űrhajók persze szerepelnek, de nem efféle meghajtással. Vagyis a sci-fi szerzők mintegy ösztönösen is rájöttek ennek értelmetlenségére. De meg is magyarázom, mert hátha valaki mégsem jött rá, miért értelmetlen.

A fotonrakéta lényege, hogy az űrhajót a hátrafelé kilőtt fény sugárnyomása hajtja előre. Függetlenül attól hogy ez közönséges fény vagy lézerefény, az tény, hogy a fény tömege igen kicsiny! A rakétaelvnél kifejezetten jó az, ha a haladási iránnyal ellentétesen kilőtt hajtóanyag aránylag nagy tömegű. Ugyanis a rakéta a hatás-ellenhatás elve alapján működik!

Ez azonban még a legkisebb gond. Bár a meghajtást nem tartom lehetetlennek, de elvileg alkalmatlannak nagy sebesség elérésére (tehát foton+rakéta=elhibázott konstrukció), de ez tényleg kis baj ahhoz képest, amiért ez értelmetlen! Értelmetlen ugyanis azért, mert továbbra is megmaradna a világűri közlekedési viszonyok mellett a rakétaelv alkalmazása, tehát a normál térben való utazás, ami felső határt szab a sebességnek, tudniillik a fénysebesség ez a határ! Tehát ha lesz is kiváló fotonrakétánk, akkor is csak sok-sok év alatt juthatnánk el a legközelebbi csillaghoz. Ilyen körülmények között világűrutazni totál felesleges, akármi is a hajtóanyag. A fotonrakéta biztos hogy csak nagy sokára valósulhat meg, de szerintem sosem fog, mert ha nem lesz más, akkor ezt sem fogják alkalmazni az emberek, mert minek, mert felesleges, ha meg lesz más, jobb helyette, akkor pláne felesleges! A fotonrakéta a mi korunk „lépegető hátsológépe”.

A Föld irányítása a világűrben (1) Lásd: Csillagok mozgásának irányítása

Földalattjáró (0) Mármost ha valami értelmes sebességre gondolunk, és nem néhány méterre óránként! Mert ugye: hová teszi a kiásott földet ez az óriásvakond?! És ha még be is gyömöszöli maga mögé, az nem lesz olyan tömör, mint amit kiásott. Nyomában a talaj bizonytalan lesz, omladékony... Na, nem is folytatom.

Gaia létrejötte Lásd Bolygóméretű organizmus

Gondolatolvasás Lásd Erő

A gravitáció leárnyékolása (0) Lásd Antigravitáció

Háromdimenziós sokszorosítógép (7). Tehát olyan szerkentyű, amibe belerakunk valamit, s abból kipotyog tetszőleges számú másolata. Olvastam olyan véleményt, hogy ez elvileg lehetetlen volna, mégpedig azért, mert megsérti azt a törvényt, miszerint nem lehet egyszerre kielégítően meghatározni egy elemi részecske helyét is és impulzusát is ($\text{impulzus} = \text{tömeg} \cdot \text{sebesség}$). Én azonban ellenvéleményt nyilvánítok, két szempontból is! Egyrészt (és erről írtam már Alternatíva című novellámban is) bár a fizikusok által kiszámított képlet igaz, de ezen misztikus ízű értelmezése ellen már Einstein is tiltakozott, s ha nekem nem hisznek Tisztelt Olvasóim, legalább neki hihetnek, mert egy Einstein, az azért nem akármilyen! Tény, hogy a megfigyelés befolyásolja a megfigyelt objektumot, de nem a megfigyelés szándéka, hanem a módja. Na már most: jelenleg a legpontosabb megfigyelési módszerünk az, ha a céltárgyat kis elemi részecskékkel bombázzuk, s a visszaverődésből következtetünk a megfigyelt valami tulajdonságaira. Ez beválik ha makroszkopikus objektumokat vizsgálunk, de ha a megfigyelt objektum nagyságban közel esik a megfigyelésre használt sugárnyaláb részecskéihez, akkor persze hogy a megfigyelés pontatlan lesz! Nem sokat tudhatunk meg egy autóról úgy, ha más autókkal hajigáljuk, s a visszapattant autóroncokat vizsgálgatjuk; s persze hogy így tönkretesszük a megfigyelni kívánt autót is! Legalábbis jelentősen megváltozik a megfigyelni kívánt autó sebessége, helye, iránya, tömege, hogy az alakjáról ne is beszéljek! Tény tehát hogy a megfigyelés alapvetően megváltoztatta a megfigyelt objektumot, de nem a megfigyelés szándéka, ahogyan azt a misztikusok képzelik, hanem a megfigyelés módja! Ez azonban nem teszi elvileg lehetetlenné az autók megfigyelését, pusztán a módszer nem megfelelő!

Egyelőre naponta fedeznek fel új elemi(nek mondott) részecskéket a magfizikusok. Vagyis a megfigyelhetőség határa egyre mélyebb atomi rétegekig húzódik vissza. Vagyis ez nem ellenérv a háromdimenziós sokszorosítógép ellen.

Annál kevésbé, mert egy megkülönböztethetetlen másolat elkészítéséhez egyáltalán nem szükséges az eredeti példányt az elemi részecskék szintjéig lekopírozni! Elég atomi szintig. Végére is ami általában érdekel bennünket mondjuk egy szénatomban, ami szerepel mondjuk

egy könyvben, zászlóban vagy akár urambocsá' egy lézerpisztolyban, abból a szempontból minden szénatom azonos, még ha volnának is eltérések köztük az elemi részecskéket illetően! És egy atom az kérem egy gigantikus valami azon elemi részecskékhez viszonyítva, amikkel őt megfigyelhetjük! Ez a másik ellenérvem tehát, hogy nem is szükséges a tökéletes pontosság. Hiszen csak azt kell kideríteni hogy itt szénatom van-e vagy mondjuk klóratom, azt nem hogy milyen is ez az atom, s máris helyben vagyunk!

Igenám, de ezzel lemondunk például az atomburkot alkotó elektronpályák tökéletes reprodukálásáról! – mondhatja erre valaki.

Igaza lesz. Vagyis, ez a találmány szerintem nem úgy valósul meg, ahogy azt a szerzők elképzelik! Szerintem ugyanis alkalmatlan lesz élőlények sokszorosítására. Pontosabban: valószínűleg a beletett élőlény, miközben „leolvassák” az adatait – meghal. Hiszen mindenféle sugárakkal kell bombázni őt! És amikor kijön a másodpéldány lény a gépből, az halott lesz, mert csak az atomok sorrendje lesz megfelelő a testében, de azok különböző ionizációs formában lesznek, s ez egy élőlénynél megengedhetetlen.

Élettelen dolgok sokszorosításánál ez azonban nem baj, mert idővel ezek a gerjesztési fázisok kiegyenlítődnek, úgy, hogy a tárgy (egyes részei) felmelegednek vagy lehűlnek, esetleg mindenféle sugárzásokot bocsátanak ki. Gondolom tehát hogy a gépből kijövő tárgy némi idő után lesz csak az eredetitől megkülönböztethetetlen. De élőlénynél nem szokott az előfordulni, hogy bár halva születik, de kis idő múlva feléled, holott a sci-fi szerzők kedvenc témája, hogy mondjuk a szeretett nőtől készítek egyszerre húsz darabot, s akkor mi lesz!

Hibernáció (5) Nem épp most, de 100 éven belül megvalósulhatna úgy érzem, ha annyit kutatnák mint az immunológiát az AIDS miatt. Kérdés persze hogy van-e valami értelme a tudományos érdekességen túlmenően.

Hidrogénmeghajtású autók tömeges elterjedése (5) Majdnem ugyanaz a helyzet mint az Elektromos meghajtású autók tömeges elterjedése esetén. Csakhogy egy ilyen autóval már lehetne száguldozni, nem is kéne olyan sűrű „hidrogénkút-hálózat”. És milyen tiszta volna! Minden égéstermék semmi más nem volna, mint tiszta desztilláltvíz-pára! Ennek elterjedése egyedül a benzinlobbi akadályozásán múlik. Azok magyarázzák, hogy ez milyen veszélyes. És persze hogy veszélyes. Csak szerintem nem jobban, mint a benzin. Ez is – az is egyaránt robbanásveszélyes.

Hipertér (0) nem tudom hogy létezik-e. De azt tudom, hogy jelenleg épp annyi esélyünk van rá hogy eljussunk oda, mint a Mennybe, Purgatóriumba, Pokolba vagy a Nirvánába. Véleményem szerint minden alap nélküli, misztikus kitaláció. Különben az sem változtat a tényen hogy nem juthatunk el oda, ha valaki bebizonyítaná hogy létezik a hipertér. Elég könnyen elképzelheti a Tisztelt Olvasó, mi lenne velünk ha eljutnánk oda! Tegyük fel ugyanis, hogy egy gömb felszínén kétdimenziós síklények élnek. A harmadik dimenzió az ő számukra nem más mint a hipertér a maga felfoghatatlanságával, amiben az ő Világ-gömbjük lebeg. Na már most: ragadjuk meg (ha tudjuk!) az egyik síklényt, és lökjük ki e hipertérbe, lökjük le a gömbje felszínéről! Mi lesz ott a hipertérben vele?! Élhetne-e ott?! Ugyan kérem! Az egész merő képtelenség!

Hordozható atomerőmű (6) Igaz, nem okvetlenül uránnal, plutóniummal, ilyesmivel működne. Itt inkább, e címszó alatt valami olyan bigyóra gondolok, ami aránylag kis méretű, de mégis igen nagy erőt képes tartalékolni, s azt kívánság szerint kibocsátani. Lehet akár nagyon hatékony akkumulátor is, vagy üzemanyagcella. Egészen biztos hogy az emberiség megoldja e problémát, mert erre óriási a gazdasági igény, csak épp még kutatgatni kell hozzá a természet titkait. Mindenesetre úgy vélem, ez a leghamarabb megoldódó sci-fi kitalációk egyike.

Idégenek inváziója (1) Elvileg nem, de gyakorlatilag lehetetlennek tartom. Mert minek jönnének ide, már ha tehetnék?! Azaz, először is, hogy győzik le a nagy távolságot?! Mert nekik sem lesz előbb hatékony űrhajójuk és járható hiperterük mint nekünk! De ha idejönnek is: az csak tudományos kíváncsiságból lesz, és csapatuk néhány főre fog korlátozódni. Mert miért is foglalnák el a Földet?! Ha nyersanyag kell nekik, arra alkalmasabbak a lakatlan bolygók! És olyanokat közelebb is fellelhetnek, nem kell azért a mi naprendszerünkbe elzarándokolniuk! Szó sem lesz tehát invázióról!

Időutazás (0). Megjegyzem, szeretem az erről szóló történeteket! Én is írtam több ilyet. Lehet tehát írni nullás besorolású témáról is – de nem akkor, ha maga az időutazás a központi eszme! Hanem például az emberi konfliktusok, hogy például miként látja egy modern ember a múlt társadalmát vagy fordítva: a múlt embere a mi társadalmunkat, stb. Ezesetben ugyanis az időutazás eszméje csak amolyan modern csodatevő varázspálca. S hogy miért nullás besorolású? Mert megsérti az oksági viszonyt. A közismert nagypapa-paradoxon, amit most nem részletezek, biztos mindenki ismeri. De talán mégsem, ezért egy egyszerűbb formában közlöm: visszamegyek a múltba, tegnapra, lelövöm akkori önmagam. De akkor tegnap meghaltam, tehát ma nem megyek vissza. Tehát nem ölöm meg magamat. Tehát megélem ezt a napot és visszamegyek a múltba és lelövöm önmagam... és így tovább a végtelenségig!

A sci-fi szerzők néha kitaláltak egypár elmés konstrukciót ennek feloldására, ezek többnyire arra épülnek hogy a világ elágazódik az időutazás pillanatában, és eltérő idővonalak, másnéven alternatív valóságok alakulnak ki. Egy ettől egészen eltérő megoldást írtam le én a [Poliverzum-sorozat](#) azon műveiben, melyekben írtam időutazásról. Lényeg azonban az, hogy bármely módon oldja is fel e paradoxont a sci-fi szerző, annak az ára hogy a világában lehetséges az időutazás mindig az, hogy a világ struktúrája képtelenül elbonyolódik. Ezért eleve lehetetlennek tartom az időutazást, mert szilárd meggyőződésem, hogy a világ struktúrája alapvetően egyszerű! Eddig ugyanis minden lényeges tudományos felfedezés azzal járt, hogy a világgépünk nemcsak megváltozott, de egyszerűbbnek is látjuk a világot mint azt megelőzően. Például a Kopernikusz előtti világgépben, amikor a bolygók keringtek volna a Föld körül (és a Nap is), bonyolult görbeillesztési probléma volt ezeknek a pályáit meghatározni (és még úgy sem lettek igazán pontosak a pályák!). Amikor a Nap lett a középpontba állítva, az akkori embereknek az a világ furcsa lett ugyan, de jóval egyszerűbb is. Aztán minél mélyebbre hatolunk a mikrovilág rejtelseibe, annál kevesebb igazán eleminek tartandó részecskével kell számolnunk. S még sorolhatnám. A világ alapvetően egyszerű, bár még nem látjuk ezen egyszerűsödési folyamat határát. A paradoxon nélküli időutazás mértéktelenül megbonyolítaná ezt a világgépet.

Jövőbelátás (0) Mint az időutazás esetében, ez is megsérti az oksági viszonyt. Mert tegyük fel: egy szűz azt a jóslatot kapja, hogy holnap egy csapat huligán megerőszakolja a Városligetben, és így elveszti a szüzességét. Mi akadályozza meg abban, hogy vagy már aznap lefeküdjön valakivel, és így ha meg is erőszakolják, de szüzességét ne akkor (másnap) veszítse el, vagy öngyilkos lesz, és így meg sem történik az erőszak (mert holnap már nem él), vagy száz fős kísérettel megy oda, vagy akármi más sok mindent megtegyen?!

Kételtű ember (7) Okvetlenül megvalósul, de nem egészen így! Szilárd meggyőződésem, hogy el kell jönnie az időnek (nyilván a genetika megfelelő szintjén) hogy az ember végre nem a gépeit, de saját testét kezdi el tökéletesíteni! Ekkor bizonyára terem rá lehetőséget, hogy éppoly kényelmesen éljen a víz alatt is ha akar, mint most a levegőtengerben. De ennek módja nem biztos hogy kopoltyú lesz, és az sem biztos, hogy ez lesz az első átalakítás az emberi testen. Lehet hogy mire ezt megcsinálja, a testünk már a legkevésbé sem lesz emberalakú.

Kétnemű emberek (3) Teljesen feleslegesek. Szerintem aránylag könnyen megvalósítható lenne ez, ha nem is 100 de mondjuk 2-300 éven belül, de értelmetlen. Ezért nem is lesz ilyen. Inkább lesz értelme annak, hogy egy ember mindig egynemű ugyan, de nemét időről-időre, tetszése szerint változtatni tudja. De hogy egyszerre rendelkezzen mindkét nem párhókézőlékeivel – ugyan mi a csudának ez?! Hiszen úgysem használhatja egyszerre mindkettőt!

Kiborg (5) A kiborg ugyanis ezt jelenti: kibernetikus organizmus. Tehát olyan ember, akibe egy rakás gépalkatrészt építettek, vagy olyan gép, amibe emberi agyat raktak. Ebből már látható, hogy olyan hogy kiborg, nincs is, csak különböző mértékben kiborgosított lények, a 0%-ú teljesen embertől a 100%-os teljesen robotig. Eszerint máris vannak kiborgok, például a különböző művégtaggal rendelkezők, meg a műszívesek, sőt a műfogssorral rendelkezők is, stb. E műszervek aránya a jövőben biztos növekszik, csakúgy mint a hatékonyságuk is. Úgy vélem kellő tudományos rástartolással nem is sokára elérhető lesz, hogy olyan kiborg készüljön, ami biológiaiilag csak az ember agyát tartalmazza, s minden más mesterséges benne. És ez egészen biztos hogy létre is jön, idővel, mert az ember nem akar meghalni, és élni akar akkor is, ha már egész teste szétroncsolódott vagy betegség miatt ment tönkre. Vagy épp az öregség miatt. És nyilvánvaló hogy egy ilyen eleinte piszok drága lesz, tehát a leggazdagabbaknak csak elérhető, tehát minél gazdagabb valaki, annál inkább lesz kiborg vénségére! Továbbá, annál hatékonyabb műszervei lesznek.

Lézerpisztoly (5) Ez lényegében csak attól függ, hogy mikor tudnak kellően kis méretű, könnyű, ugyanakkor sok energiát tartalmazó akkumulátort készíteni.

Nőuralmú társadalom létrejötte (5) Szerintem, ha az emberiség nem pusztítja el magát, idővel okvetlenül létrejön. Ez különben kedvenc regénytemám is. Én egy ilyen társadalom létrejöttét örömmel üdvözölném! Ezzel kapcsolatban lásd egy másik, sokkal hosszabb cikkemet: [Elképzeléseim a jövő társadalmáról](#).

Óriási rovarok (0) Lehetetlen. Természetesen létrejöhetnek esetleg (például mesterséges úton) mindenféle olyan élőlények, melyek külsőre rovarokhoz hasonlítanak, de szigorúan véve, biológiaiilag, ezek nem lesznek rovarok, semmi közük nem lesz genetikailag a mostani rovarokhoz, ugyanis a mostani rovarok kivétel nélkül nélkülözik a tüdő nevű szervet, légcsőves módon oldják meg a levegő eljuttatását a szerveikhez, ez a módszer pedig egy nem túl nagy, nagyjából tenyérnyi méret fölött már tökéletesen képtelen ellátni e feladatot! Ha lesznek valaha is netán nagy, rovarszerű lények, azok mind tüdős lények lesznek. Tulajdonképpen ha ez nem így volna, jelenleg is a rovarok lennének a Föld urai, egészen pontosan a félelmetesen hatékony rovar társadalmak. Csak amiatt uraljuk mi emberek emlésként a földet, mert e szerkezeti megoldás a rovarok tragédiája, a fejlődés egy tulajdonképpeni tévútja, emiatt nem nőhettek nagyobbra.

Pénz nélküli társadalom (5) Nyilvánvaló hogy a pénzt az emberek találták ki, tehát akár-mikor megszüntethetik. Ehhez persze kellő összefogás kéne. Szerintem idővel vagy lesz ennyi józan ész az emberekben, vagy elpusztítják önmagukat, mert a pénz konzerválja az önzést, az pedig háborúhoz vezet. Nem biztos szerintem hogy létrejön a pénz nélküli társadalom, de ahogy én látom a helyzetet: az emberiség előtt csak az az alternatíva áll hogy vagy ez, vagy a pusztulás! Lásd még *Nőuralmú társadalom létrejötte*.

Szilícium alapú élőlények létezése (0) Azért 0, mert ha lehetségesek volnának ilyen lények, akkor mi is szilícium alapúak lennénk és nem szénelapúak! A Természet ugyanis mindig a legkézenfekvőbb, legegyszerűbb megoldást választja, márpedig a földkéreg sokkal nagyobb százalékát teszi ki a szilícium mint a szén! (A homok nagyrésze is szilícium). Tehát mert mi szénelapúak vagyunk, ezért a szilíciumlények csak kitalációk, s elvileg lehetetlenek.

A születendő gyermek nemének megválasztása (5) Szerintem e problémát már rég meg is oldották a tudósok, a Föld több különböző pontján is, egyszerűen féltek bejelenteni az eredményt, mert tartottak a társadalmi következményektől!

Tűzgyújtás akaraterővel (0) Lásd Erő.

Űrodisszeia (1) Ennek a besorolásnak az az oka, hogy nem ismerünk olyat hogy hipertér, vagy valami más gyors módot a helyváltoztatásra a világűrben. Amint lesz ilyen módszer, lehet űrodisszeia is, de addig nem kóborolhatunk csillagról-csillagra. Ugyanis túl soká tartana.

A Világállam létrejötte (5) Azt hiszem felesleges szájbarágás lenne bizonygatnom, hogy akár már holnap létrejöhetne a Világállam, mert nem természeti törvény tiltja a létrejöttét, csak az emberek ostobasága. Az azonban olyan nagyfokú, hogy őszintén kétlem hogy ezer éven belül létrejön-e!

Világegyetem-szimuláció (1) Ezzel kapcsolatban kimondottan mérvadónak érzem a véleményemet, mert számítógépprogramozó a szakmám! Ilyesmit nem tilt természettörvény, eddig rendben van. Csakhogy: tegyük fel, hogy nem is minden elemi részecskét szimulálunk, csak az egyes atomokat! (Így ugyanis sokkal kevesebb információ tárolására van szükség). Még ez esetben is: minden atom esetén tárolni kell minimum a helyét, sebességét, irányát, fajtáját (hogy hidrogénatom vagy szénatom vagy valami más), ionizációs állapotát. Lehet hogy még más adatokat is, nem tudom hogy miket mert nem vagyok atomfizikus, de ezeket holtbiztos! Na és most számoljunk! Hely = 3 koordináta, s egy világegyetemben annyi sok atomi méretű hely van, hogy legalább 10 bájtos szám kell hozzá, hogy kifejezzük. Ez tehát $3 \cdot 10 = 30$ bájt. Sebesség: logikus hogy a nulla és a fénysebesség között bármi szóba jöhet, a számbázis attól függ, milyen részletes legyen a felbontás. Ha az 1 km/h, (ami nem is valami pontos!) akkor kell hozzá 18 bit, ez valamivel több mint 2 bájt. Legyen tehát 3 bájt! Irány: itt is kell egy csomó bájt a részletességtől függően, legyen a felbontás csak 1 fokos pontosságú, s mert 3 térkoordináta van, ezért ehhez kell $3 \cdot 9 \text{ bit} = 27 \text{ bit}$, ez 4 bájt. A fajta tárolására elég 1 bájt. Az ionizációs állapottal kapcsolatban nem érzem elégnék a tudásomat, de 1 bájt arra is biztos kell. Ez eddig összesen 39 bájt ha jól számolok. S ezzel csak egyetlen atomot modelleztünk!

Hány atom is van a Világmindenségben?! Mert ezt szorozzuk be 39-cel! Hol van erre elegendő tárhelykapacitás, és műveletvégző sebesség, hogy kezeljük is ezt az irdatlan adathalmazt?!

Egy bit tárolására egyelőre sok-sok atomot használunk. De még ha el is jutunk odáig hogy egyetlen atomon tárolunk mondjuk akár 200 bájtnyi információt is, akkor is ez azt jelenti, hogy egy atom felhasználásával szimulálhatunk legfeljebb ötöt! Nagyon pontatlanul! Tehát az egész világmindenségünk minden atomjának ötöde kéne ahhoz, hogy egy hasonló nagyságút szimuláljunk! Ha megelégszünk is kisebbel, mondjuk egyetlen galaktikával, akkor is annyi anyag kéne csak a memóriatárolókhoz... annyi, hogy annyi sosem lesz nekünk.

Még egyetlen bolygó szimulálásához sem.

Az írás Tizenegyparancsolata

1. Írj úgy, hogy önmagadnak tetszen!

Mert másképp megunod félúton, ráadásul úgysem lehetsz biztos benne, hogy mi tetszik *másoknak!*

2. Mindent fejezz be!

Mert csak kész műveket lehet kiadni.

3. Hepiend=fél siker!

Mottó: Komoly gondolatokat általában ki lehet fejezni szomorúság nélkül is. Különben is: ki a nyavalya szeret szomorkodni?!

4. Mentőöv: Ha nem bírsz kimászni egy nehéz lélektani helyzetből tisztességesen (például a fiú és anyja egymásba szerettek) akkor nyirasd ki valamelyiket egy váratlanul felbukkanó gyilkossal!

Fontos: csak végszükség esetére!

5. A kivételek nemcsak a számítógépprogramot, de a regényt sem erősítik! Tehát a véletlenek számát redukáld a minimumra!

Mennyiségi becslés: Minden fejezetben egy fontos véletlen – már túl sok!

6. Rendszeresen írf, lehetőleg naponta, mint egy naptárember, mindig ugyanakkor, akkor is ha nem érzel ihletet! Ha viszont ihleted van, azonnal használd ki és írf!

Jelszó: Amit ma megírhatsz, ne halaszd holnapra!

Másképp sosem fejezed be. S ha megtanulsz ihlet nélkül írni, akkor már közel jársz a profizmushoz!

7. Amit ihletből írtál, azt okvetlenül olvasd át, mert az ihletett munka kellemes és gyors, de tele van hibákkal!

Megjegyzés: A többi részt is jó ha átolvasod.

8. Tanuld meg a helyesírást, ne bízz a számítógép tudásában!

Megjegyzés: nézd meg mit javasol „nútolás” helyett! (Nőtolást).

9. A fejezetekre bontással ráérsz akkor veszködni, ha már kész a regény.

Vagyis ne a formára ügyelj, főleg ne rombold azt – törödj a tartalommal!

10. Még úrlényeknek se adj kiejthetetlen neveket, kivéve ha szándékosan groteszk illetve humoros művet írsz!

Megjegyzés: Olvasóinknak gyakran a régies írású vagy más népektől átvett nevek is kiejthetetlenek. Tehát kerülj a nevekben a W,X,Y,CH,Q betűket! Felejtsd el hogy ezek egyáltalán léteznek! Lehetőleg ne használj C-betűt sem, mert sosem tudható, C-nek vagy K-nak ejtendő-e! Vagy éppen SZ-nek! Ha mégis ilyen neveket használsz, írd legalább lábjegyzetben, hogy a név miként ejtendő!

11. Tudományos képtelenséget ne írd!

Zenemorzsa

Végül egy apró nyelvújítási kezdeményezés. Javaslom, hogy az MP3 lejátszókat, iPod-okat, egyéb efféle apró zenelejátszó kütyüket nevezzük úgy, hogy „**zenemorzsa**”! Pláne mert nemcsak mp3 formátumot játszanak le de wma-t is, sőt a jobbak a kedvencemet, az *ogg vorbis* file-formátumot is. Ez a szó rövidebb is, mint az, hogy „mp3 lejátszó”, egyetlen (bár összetett) szó, magyar, nincs benne számnév, és kifejezi, hogy valami apró, zenével kapcsolatos dologról van szó, szóval számos előnnyel rendelkezik.